

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Rahvusliku käsitöö osakond

Rahvusliku tekstiili õppekava

Inga Teder

KAISULOOMADE KOKKUTULEK.

**Uurimus Eesti ajakirjades „Taluperenaine“ ja „Eesti Naine“ 1931.-1940.
aastatel avaldatud tekstiilsetest mänguasjadest**

Lõputöö

Juhendajad:

Christi Kütt, MA

Kristi Jõeste, MA

Kaitsmisele lubatud.....

Viljandi 2016

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. AJALOOLINE TAUST JA UURIMUSLIK SEIS	7
2. TÖÖKS UURITUD VANADE LÕIGETE ANALÜÜS NING MÄNGUASJADE VÕRDLUS TARTU MÄNGUASJAMUUSEUMI KOGUDEGA	9
3. PRAKTILINE TÖÖ	12
3.1. Materjali valik	12
3.2. Valik kohandatud lõikeid ning mänguasjade valmistamise juhendeid	14
KOKKUVÕTE	46
KASUTATUD ALLIKAD	48
SUMMARY	50
LISAD	51
Lisa 1 Üldine tehnoloogia	51
1.1. Vajalikud töövahendid	51
1.2. Vajalikud materjalid	51
1.3. Mänguasja juurdelõikus	51
1.4. Ühendusõmblused	52
1.5. Mänguasjade õmblemise üldine, levinum järjekord	53
Lisa 2 Lihtsamad vajaminevad õmblusvõtted	54
Lisa 3 Liikuvate kehaosade kinnitusvariandid	55
Lisa 4 Tabel 1 Ajavahemikust 1931- 1940 ajakirjadest „Taluperenaine“ ja „Eesti Naine“ leitud kogu mänguasjade valik	56
Lisa 5 Tabel 2 Mänguasjade valmistamisõpetuste originaaltekstid ajakirjadest Eesti Naine ja Taluperenaine aastast 1931-1940	58
Lisa 6 Valik mänguasjade originaallõikeid ajavahemikust 1931- 1940 ajakirjadest „Taluperenaine“ ja „Eesti Naine“	74
Lisa 7 Tabel 3 Ajavahemikust 1931- 1940 ajakirjadest „Taluperenaine“ ja „Eesti Naine“ leitud mänguasjade võrdlus Tartu Mänguasjamuuseumi foto- ja esemekoguga	78
Lisa 8 Valik kohandatud ja läbiproovitud mänguasjade lõikeid	91

SISSEJUHATUS

Mäng on väikese inimese töö.

„Lapsed ja mäng on imetlusväärne kombinatsioon. Kõik on rõõmsad ja kõik on võimalik – kuni kestab mäng.“ (Steen 2013)

Aegade algusest saati on laps läbi mängu õppinud ka suureks saamist. Mängides teeb laps järele suurte inimeste tegemisi ja toimetamisi. Andes edasi 19. sajandi alguse ajastu vaimu ning tuues meieni tarkusteri tolle aja laste kasvatamisest, toon siinkohal väljavõtte ajakirja „Taluperenaine“ toleaege rubriigi „Laste Maailm“ toimetaja Ella Treffneri artiklist *Laste mängu tarvidusest ja tähtsusest*: „Karjamaal, põllul, niidul ja aasal näeb laps nii mõndagi huvitavat, mis kütkestab ta meeli ja annab tõuget kõige mitmekesistemateks mängudeks. Sügisel ja talve tulles muutub lapse elu igavaks ja huvivaeseks. Õues on külm ja porine, sinna minna ei lubata. Kuid veel teinegi tähtis asjaolu teeb laste meeled nukraks, riisub neilt elurõõmu! See on mänguasjade ja mängimise puudumine. Meie rahva lastel, eriti maal, kus täiskasvanu elu möödub alalises tihedas töös ja kus kõike hinnatakse kasulikkuse seisukohalt, saadakse tihti valesi aru lapse mängust ja selle tähtsusest.“ Proua Ella Treffner kirjutab: „Arvatakse üldiselt, et laste mäng on tühipaljas ajaraiskamine, õpetab lapsi logelema, sünnitab tubades asjata korratusi jne. Kõige selle tagajärjel keelatakse sagedasti lastele mängimine ära, ei muretseta lastele mänguasju, pannakse tarbeasjadki, millega laps võiks viita aega, või nende abil enesele midagi meisterdada, luku taha. Kuid, pean siinkohal kategooriliselt (kindlasti) kinnitama: mäng pole mitte asjatu ajaraiskamine ja logelema õppimine. (...) Emad, lubagem tegutseda oma lastel, lubage neile teid aidata teie igapäevases töös, lubage aga ka mängida lastel.“ (Taluperenaine 1928, lk 364)

See katkend proua Treffnerilt peegeldab hästi ennesõjaeelses Eestis valitsenud ideoloogiat ning lastekasvatuse põhimõtteid.

Tänapäeval on lastel tunduvalt vähem ülesandeid kodudes, raskel talutööl ei pea enam abis olema ning ka õue juhtub kaasaja laps üha vähem. Kuid igal lapsel on mõni lelu, mis talle eriliselt armsaks ja hingelähedaseks saanud. Juba imikueas võib laps kiinduda mõnda kaisulooma, mis temaga aastaid igal pool kaasas käib, kuni lõpuks ribadeks kulub. Kaisuloom pakub lapsele lohutust ja turvatunnet igas vanuses ning ta on lapsele kindel kaaslane.

„Igaühel kulub hakatuseks ära keegi, kes on alati su jaoks olemas, kes ei vea kunagi alt ja kelle eest tuleb vastutada“ (Talvis 2013, lk 81).

„Meie esivanemate „põlve otsas valmis nikerdatud puuhobune või peeruvalgel õmmeldud kaltsunukk jutustavad meile vanemlikust hoolest ja armastusest“ oma laste vastu.“ (Tartu Mänguasjamuuseumi digiarhiiv. Eesti mänguasjad)

Anname seda hoolt ja armastust ka meie oma lastele edasi, valmistades neile mõni armas loomake kaisukaks. Loodetavasti pakuvad isetehtud lelud lapsele pikemaajalist seltsi. Igaüks valmistab mänguasja oma käekirjaga ning oma materjalidega, seega on ka tulemused huvitavamad ja erilisemad. Ning kui lapsel tekib kiindumus oma lemmikusse, saab selle kaotsi minekul valmistada talle täpselt samasuguse.

Minu seminaritöö *Eesti laste riidest mänguasjade materjalid, lõiked ja valmistamisviisid 19.saj lõpust kuni 1930.aastani* eesmärgiks oli anda valikuline ülevaade Eesti Rahva Muuseumis, Tartu Mänguasjamuuseumis ja Tartu Linnamuuseumis asuvatest vaadeldava perioodi tekstiilsetest mänguasjadest, nende materjalidest, lõigetest ja valmistamisviisidest. Sellele lisaks otsisin välja tekstiilist mänguasjade valmistamisõpetusi ja lõikeid 20. saj. alguse ajakirjadest „Eesti Naine“ ja „Taluperenaine“. Seminaritöös uuritud tekstiilist mänguasjad olid välimuse poolest väga omaloomingulised. Materjalidena kasutati ilmselt seda, mis oli parasjagu käepärast. Kehaosade valmistamisel oli materjalidena kasutatud suuremalt jaolt kõikvõimalikku linast ja puuvillast kangast. Leidus nii kodukootud, kui poekangast. Mänguasjade täitematerjalina oli palju kasutatud takku, saepuru, kaltsu ja ajalehti. Vähem oli kasutatud vatti. Mänguasja välimus viitas paljuski tegijale, tema vanusele ja elukeskkonnale.

Loov-praktilises lõputöö osas valmistan kaasaegses lähenemises valikuliselt vanade ajakirjade „Eesti Naine“ ja „Taluperenaine“ lõigete järgi mänguasjadest praktilise tooteseeria ning koostan ka nende mänguasjade valmistamise meetodilised juhendid. (Oma töös räägin tekstiilsetest mänguasjadest ning kasutan nende kohta kahte terminit-„mänguasjad“ ning „lelud“.) Seminaritöös keskendusin mänguasjade uurimisele kuni aastani 1930 (k.a). Käesolevas lõputöös uurin tekstiilseid mänguasju kuni aastani 1940 ja põhirõhk peaks olema töö praktilisel poolel. Kokku saan ka tänapäevastele väikeste kogemustega õmblushuvilistele sobiva meetodilise õppematerjali kus vanadest ajakirjadest kogutud mänguasjade lõiked, mis täiendatud ja parandatud ning juures samm-sammulised meetodilised juhendid (vajaminevad töövahendid, lõigete paigutus, täitematerjalid) koos abistavate fotodega. Lisaks seeria nende lõigete järgi valmistatud omanimelistest mänguasjadest. Tõuke sellise teema valikuks nii seminaritöökui ka lõputöösse edasiminekuks andis mulle vanaemaks saamine.

Juba seminaritöö käigus selgus, et vanades ajakirjades välja toodud loomade õmblemise õpetused on üldjuhul väga algelised ja lihtsad või puuduvad hoopis. Samas on võrdlemisi palju vaeva nähtud hoopis käppade hoiakuga või liikuvuse edasiandmisega (soovituslikud traadid konstruktsioonides ning papist vahekettad jäsemete ühendustes) selle asemel, et õpetada, kuidas detailid kangast välja lõigata ja millises järjekorras need oleks kõige parem ja lihtsam kokku õmmelda. Õpetustes on peasjalikult kirjas ainult soovituslikud materjalid, millega mänguasju täita ning kirjeldatud, kuidas või millega mänguasjale nägu pähe teha. Samas jätab tihti soovida lõikelise poole kirjeldus ning ka valmistamisõpetused on väga pealiskaudsed või puuduvad üldse. Lõikelehed on tihtipeale segased ja arusaamatud. Mõnikord on ühel esemel erinevate detailide puhul kasutatud erinevaid jooni ning mõnel juhul pole lõikelehelt kusagilt jälgida, kus vastasmärgid asuvad või mis kujuga detail olema peaks.

Tolle aja perenaised pidid väga oma lastest hoolima, kui nad antud lõigete ja juhendite järgi oma lapsele mänguasja valmistamisega toime tulid. Olles ise rätsepa haridusega ja aastatepikkuse õmblemiskogemusega, võin öelda, et tänaseks kasutamiseks tuleks neid materjale kindlasti täiendada. Tänapäevased väikeste kogemustega õmblushuvilised võivad vanade õpetuste järgi toimides hätta jääda ning igasugusegi edasiõmblemise isu kaotada.

Minu lõputöö keskseks probleemiks on see, et vanad lõiked ja juhendid ei ole tänapäevaselt kasutatavad. Minu eesmärgiks on vanadest ajakirjadest mänguasjalõigete kogumine, lõigete küsitavuse kontrollimine ja nende kasutatavaks muutmise ning lõplikku valikusse jäänud mänguasjade praktiline läbivalmistamine. Vanad lõiked on osaliselt suhteliselt ebamäärase kvaliteediga, seega vajaksid nad edasist uurimist ning praktilist läbivalmistamist.

Käesoleva lõputöö jaoks lehitsesin läbi suure hulga Teise Maailmasõja eelses Eestis välja antud kodu- ja naisteajakirju „Eesti Naine“¹ ja „Taluperenaine“². Kokku sai läbi vaadatud 240 ajakirja numbrit. Mänguasju leidsin vaid 49-st ajakirjast (vt lisa 4, tabel 1). Ajakirju käisin uurimas Tartu Ülikooli Raamatukogu üldlugemissaalis ja *Rara* saalis - vanaraamatu ja käsikirjade lugemissaalis.

Ajakirjade erinevatest aastakäikudest sain oma töö jaoks väga palju materjali. Valiku koostamisel jätsin kohe alguses oma tööst välja elevantid, kaelkirjakud, lõvid, ahvid ja hampelmannid, kes on pigem lõunapoolsemate alade mõjutustega; nukud, sest neid vaatlesin

¹ Eesti vanim naisteajakiri on „Eesti Naine“, naiste ja kodude ajakiri, mille esimene ilmumisperiod oli 1924-1940. „Eesti Naise“ esimene number ilmus 1924. aasta mais ning oli pühendatud teisele ülemaalsele emadepäevale. 1940-1945. aastail oli ajakirja ilmumises paus, hiljem jätkas uuesti ilmumist.

² „Taluperenaine“ oli aastatel 1927-1940 ilmunud kodumajanduse ja kodukultuuri ajakiri, mida andis Tartus välja Akadeemiline Põllumajanduslik Selts. Tolleaegses Eestis kujunes "Taluperenaisest" kõige suurema tiraažiga ajakiri.

juba oma seminaritöös ning heegeldatud lelud. Jätsin edasitöötamiseks valikusse vaid kodumaised kodu-, talu- ja metsaloomad, neidki jäi sõelale ohtralt, 54 tükki. Lõpliku valiku langetamiseks oma töös valmistatavatest mänguasjadest vaatasin üle Mänguasjamuuseumi fotoarhiivi ning mänguasjakogu. Lisaks esemekogule sain kasutada Mänguasjamuuseumis asuvat Mari Adamsoni tööde fotoalbumit (TMMM ALB 3). Tekstiilikunstnik Mari Adamson valmistas 1930.- 1940. aastatel näituste tarbeks ning müügiks dekoratiivnukke ja pehmeid mänguasju. Mitmedki tema valmistatud lelud sarnanevad tolle aja käsitöölehtedel pakutavaga. Minu lõputöö uurimuse sihiks on lisaks võrrelda ajakirjades pakutud mänguasju Mänguasjamuuseumi kogude ning arhiivfotode põhjal. Kas leidub nendes reaalseid viiteid sarnastele mänguasjadele? Kas mõni fotol näha olev mänguasi või mõni muuseumieksponaat on natukenegi sarnane minu uuritavates vanades ajakirjades õmblemiseks pakutavaga? Kas leian äratundmisrõõmu vanade ajakirjade mänguasjadega? Kas võiks oletada, et keegi nende lõigete järgi kunagi mänguasju ka valmistas?

Kogutud info põhjal sai tehtud lõplik valik, millised mänguasjad jõuavad valmisõmblemiseni, millistest mänguasjadest kujuneb minu lõputöö loov-praktiline osa. Töö praktilise osa, valmisõmblemise jaoks sai sellest võrdlevast tabelist lihtsa juhuvalimi teel valitud 14 mängulooma (*lisas 7, tabelis 3* punased esemenimetused). Kaks mänguasja, mis valikusse jõudsid, valmistasin hoolimata võrdleva eseme puudumisest spetsiaalselt oma lapselapsele Robinile. Mänguasjast nr 5, linnukoerast, sai saba lõike pikendamisel üks Robini „elukaaslane“, dalmaatslane ning mänguasi nr 26, hobuke, sai õmmeldud talle ringikappamiseks. Kõikidele õmmeldavatele mänguasjadele sai valitud ka uued lõbusad nimed, samas olen võrdlemise jaoks säilitanud ka lelude originaalnimed.

Täna väga oma juhendajaid, rahvusliku käsitöö osakonna õppejõudusid Christi Kütti ja Kristi Jõestet kannatlikkuse ja hea nõu eest minu lõputöö kujunemisel. Suured tänusõnad Tartu Mänguasjamuuseumi peavarahoidjale Helena Graubergile oma väärtusliku aja kulutamise pärast ning asjakohaste kommentaaride eest. Suured tänud minu perele, kes toetasid minu töö valmimist abistava optimistliku suhtumisega ning kõige suuremad tänud pisikesele Robinile, oma lapselapsele, kes kogu selle ettevõtmise jaoks üldse tõuke andis ning oma lapsemeelsusega oli minu töö praktilise osa loomisel abiks.

1. AJALOOLINE TAUST JA UURIMUSLIK SEIS

20.sajandi alguses, 1902.a sai Ameerika lastele populaarseks Teddy-karu. Ameerika laste kaisukaru sai nime nende presidendi Theodor Roosevelt'i järgi, kes jahil olles ei tahtnud karupoega tulistada. Ajalehet Washington Post tegi sellest aga mõnitava naljapildi, kus metsakaru asemel oli kujutatud armast tagajalgadel seisvat mõmmikut. Üks New Yorgi pisikese kommipoe omanik Morris Michton tuli mõttele lasta oma naisel selle pildi järgi mängukaru meisterdada. Kuna inimestele see mängukaru väga meeldis, asutas mees koguni väikese mänguasjavabriku Ideal Toy Company ning asus neid laiemalt tootma. (Martson 2012)

Täpselt samal ajal sündis samasugune karu ka Euroopas. Selle kavandas tsirkuses nähtud karude järgi saksa kunstnik Richard Steiff ja meisterdas valmis tema tädi Margaret Steiff, kes oli nimelt osav mänguasjameister. Esimene karupoeg oli 55 cm pikk ja seisis püsti kahel võimsal käpal. See mänguasi võitis esikoha Leipzigi mänguasjanäitusel ning leidis üsna pea tee ka Inglismaale ja USAsse, kus seda tuhandete kaupa osteti. Alates 1905. aastast oli Steiffi karul oma tunnusmärk – kõrva sisse torgatud metallist nõõp. Karumood levis peagi üle Euroopa. Kümme aastat pärast esimese Steiffi karu leiutamist oli üksnes Euroopas juba ligi 40 firmat, kes tootsid kaisukarusid. Kui puhkes esimene maailmasõda, hakati Inglismaal tootma spetsiaalseid karusid, mida sõdurid said endale põuetaskusse panna. Need karud käisid koos isadega sõjas ja tulid appi lastele, kes ennast üksikuna tundsid. Nad olid toredateks mängukaaslasteks mitte ainult tüdrukutele, vaid ka poistele. Ja kui poisid ja tüdrukud suureks kasvasid, ostsid nad kaisukarud ka oma lastele. (Martson 2012)

Minu uuritud ajakirjades on palju sarnaseid mängukarusid, sest ka Eesti lasteni jõudis 20.sajandi alguse Ameerika kaisukaru mood üsna kiiresti. Antud töö jaoks kogutud mänguasjadest koguni 7 on nn Teddy-karu tüüpi mõmmikud. Kaisukarusid on põhjalikumalt uurinud 2011.a Evelin Rikma oma Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskooli lõputöös *Kaisukarude piknik. Uurimus kaisukarude ajaloost, nende valmistamisest ja kogumisest Eestis*. Seega mina oma töös kaisukarudele ei keskendu.

Eesti ajaloolisi mänguasju on uurinud Grigori Kaljuvee, Reet Piiri ja Tiia Toomet. G. Kaljuvee Etnograafiamuuseumi aastaraamatus 1964. aastal avaldatud artikkel „Eesti rahvapärased laste

mänguasju“ annab süstematiseeritud ülevaate Etnograafiamuuseumi mänguasjade kollektsioonist. R. Piiri sulest on ilmunud 1989. aastal raamat „Eesti mänguasjad“ ning 2005. aastal „Talulaste mänguasjad“. T. Toometilt on ilmunud 1996. aastal ilusa värvilise pildimaterjaliga „Kaltsutitt ja Puuhobune“ ning 1997. aastal „Nukuraamat“. Mänguasju on uuritud palju ja mitme aspekti pealt, kuid vajaka jääb tehnilisest ja lõikelisest infost. Reet Piiri soovis oma raamatus „Talulaste mänguasjad“ (2005, lk 5) et „ehk pakuks nende jäljendamine rõõmu ka tänapäeva tegijale ja mängijale.“ Oma tööga loodangi anda võimalust ise valmistada oma lapsele armas mängukaaslane, mille inspiratsiooniks on esivanemate mängukannid.

Eesti Rahva Muuseumi (ERM) etnograafilises arhiivis ning sealses korrespondentide vastuste arhiivis otseselt mänguasjade lõigete järgi õblemise kohta ma materjali ei leidnud. Eesti Muuseumide veebivärv MUIS annab nii fotokogu kui esemekogu sirvides minu töös antud ajavahemiku otsinguvasteks vaid ühe visuaalselt sarnase eseme. Seega vaatan põhjalikumalt üle Tartu Mänguasjamuuseumi kogud.

Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskooli rahvusliku tekstiili eriala õpilane Meeli Kruus vaatleb ja keskendub oma 2014.a kirjutatud lõputöös *Lihtsalõikelised tekstiilist mänguasjad* vaid lihtsalõikelistele tekstiilsetele taluloomadele. Lihtsalõikelistele sellepärast, et tema sihtgrupiks olid Maarja Küla noored ning puuetega inimested, kes oleksid võimelised neid mänguasju ise valmistama. Ta on vanade ajakirjade lõikeid sellepärast isegi veelgi lihtsustanud.

Uus leid minu jaoks on raamat *Esiemade pärandist inspireeritud mänguasjad* (Aasmäe 2015). See raamat annab küll pisukese ülevaate enamasti sõjaeelses Eestis ilmunud kodu- ja naisteajakirjades avaldatud mänguasjade valmistamise juhenditest, kuid nagu autor ka ise eessõnas väidab, ei olnud tema eesmärgiks kõiki õpetusi identsetena jäljendada. Samuti on selle raamatu autori edasiantud õpetustes töökäik suhteliselt ebamäärane ja pealiskaudne.

Venemaal leidis vaadeldaval perioodil palju sarnaseid tekstiilseid mänguasju. Raamatust *Советская игрушка 1920-1950-х годов из коллекции Сергея Романова* leiab jäneseid, kasse, ahve, elevant, koeri ja karusid, kes lõikelise poole pealt tunduvad tolle aja Eesti mänguasjadega üsna sarnased, kuid kindlasti ei saa väita, et need oleks kellegi poolt omavalmistatud.

2. TÖÖKS UURITUD VANADE LÕIGETE ANALÜÜS NING MÄNGUASJADE VÕRDLUS TARTU MÄNGUASJAMUUSEUMI KOGUDEGA

Selles peatükis ma analüüsin oma antud tööks kogutud materjale ning toon välja omapoolseid tähelepanekuid.

1930-ndate aastate Eesti ajakirjadest „Eesti Naine“ ja „Taluperenaine“ tööks uuritud mänguasjade³ lõikelehed osutusid minu jaoks juba seminaritöö käigus segasteks ja arusaamatuteks. Juhtus, et vanadel lõigetel on vastasmärgid vahetuses või valesti märgitud, tihti ei saanud aru, kas mõeldud on number 6-e või 9-t, punkte numbritel taga ei olnud (Taluperenaine 12/1933, part). (Taibates ise, kuidas on õige, olen edasise segaduse vältimiseks avastatud vead ka juba originaallõigetel (vt lisa 6) ära parandanud). Isegi detailide numbrid on mõnel juhul valesti märgitud ja vahetuses (Taluperenaine 2/1934, karu; Eesti Naine 5/1934, part); lõikelehel on detailidel toodud ühed numbrid, kuid kõrvaloleval detailide loendis hoopis teised numbrid (Taluperenaine 1/1936, hobune). Detailide juurdelõikuseks vajalikku lõimelõngasuunda näidatakse esimesena alles Taluperenaises 2/1934, karu lõigetel ja sedagi ainult üksikutel detailidel. Tänapäeval on kasutatavad lõikelehed tehtud arusaadavamaks ja loetavamaks, kasutades erinevaid värve ning servades antud numbrisüsteeme ja igal kindlal esemel on läbivalt ühesugused joonetüübid. Tolle perioodi lõikelehtedel on lõikejooned kõik ühte värvi, mustad, väga üksteise otsas ning ühe eseme detailid mõnikord isegi erinevat tüüpi joontega. Ka kehvem trükikvaliteet mõjutab vanade lõigete loetavust ja arusaadavust.

Kokku vaatasin läbi mõlemast väljaandest kümme aastakäiku ehk siis 240 ajakirja. Mänguasjade lõikeid leidsin 49-st ajakirjast: 24 lõiget ajakirjadest „Eesti Naine“ ja 25 lõiget ajakirjadest „Taluperenaine“. Võimalik, et mõned mänguasjad on ajakirju lapates märkamata jäänud ning nii mõni lõige on lõikelehe puudumise tõttu maha kopeerimata. Kõiki lõikeid ajakirjades ei avalikustatudki, antud ainult pilt valmis esemest ning soovi korral oli võimalik toimetusest omale

³ „Eesti Naise“ vanu eksemplare TÜ Raamatukogus läbi lapates märkasin, et alates 1938.aastast muutus ajakiri õhemaks ning selles ei olnud enam kodukaunistamise, käsitöö ja riietumise kohta kirjutisi. Seega ei olnud neis enam ei lõikelehti ega ka mänguasju. Ajakirjas pühenduti ainult olulisematele ja elulisematele ning poliitilistele teemadele. Ka „Taluperenaise“ 1940. aastakäigus ei olnud leida ühtegi mänguasja ning riietumise ja käsitöö poole pealt räägiti rohkem taaskasutusest ning asjade ümbertegemisest. Mänguasjad ei olnud tol hetkel ilmselt esmatähtsad.

lisaraha eest lõiked osta. Sellest hoolimata sai kogutud materjali hulk antud töö jaoks väga mahukas. Vaadeldud perioodi 49-st ajakirjast leidsin kokku 114 mänguasja (vt lisa 4, tabel 1). Mänguasjade esialgsed valmistamisõpetused on kantud *tabelisse 2, lisas 5* ajalises järjekorras, alates varasemast ajajärgust. Iga mänguasja kohta olen joonistanud ajakirja foto järgi esemest kirjeldava graafilise pildi. *Tabelisse 2* olen kandnud ainult originaaltekstid tolleaegsetest ajakirjadest. Kokku 43 nimetuse alla on toodud tabelis 54 looma. *Lisas 6* toon ära nende mänguasjade originaallõiked, et agaramatel õmblejatel oleks suurem valik mänguasjade valmistamiseks (originaallõiked on ka 1:1 suurusel välja printitud).

Võrdlesin ajakirjades pakutud mänguasju Tartu Mänguasjamuuseumi kogude ning arhiivfotode põhjal. Mänguasjamuuseumis sain oma töö jaoks vaadata ka Mari Adamsoni tööde fotoalbumit (TMMM ALB 3), milles paarkümmend fotot tema valmistatud mänguasjadest minu vaadeldavast perioodist. Uuris, kas leidub ka reaalseid viiteid sarnastele mänguasjadele? Kas mõni fotodel näha olev mänguasi või muuseumieksponaat on natukenegi sarnane minu uuritavates vanades ajakirjades õmblemiseks pakutavaga? Kas leian äratundmisrõõmu vanade ajakirjade mänguasjadega? Kas võiks oletada, et keegi nende lõigete järgi kunagi mänguasju ka valmistas? Enam-vähem sarnaseid vasteid Mänguasjamuuseumi fotode ja esemete seast leidsin 23. Esemelist materjali kasutamiseks oli üllatavalt vähe. Palju oli tööstuslikult valmistatud mänguasju, tekstiilsete omavalmistatud lelude valik oli piiratud. Võrdlus on toodud *lisas 7, tabelis 3*. Mõned fotod on väga kehvade kvaliteediga, sest Mänguasjamuuseumi peavarahoidja loal on käesoleva töö jaoks fotost omakorda foto tehtud ning sealt vajalik ese näitamiseks välja lõigatud. Lõikamata, täies suurusel fotosid Mari Adamsoni tööde fotodest ja Tartu Mänguasjamuuseumi fotokogust leitud fotodest saab vaadata samas *lisas 7* kohe tabeli järel. Tosina säilinud eseme põhjal võib olla kindel, et ajakirjades olevaid lõikeid kasutati, kuid iseasi, kas fotolt või eseme järgi lõike ära tunneb, sest aja möödudes muutunud riide omadused ja täitematerjali vormist välja vajumine on mänguasja välimust oluliselt teiseks moonutanud. Samuti on Mänguasjamuuseumis säilinud ainult osake sellest, mida kodudes omal ajal tehti. Esemel kasutati ju lõpuni, kulusid ära ribadeks, anti teistele edasi või hävisid sõjas.

Levinumad mänguasjad minu uuritud vanades ajakirjades olid kaisukarud. Järgnesid erinevad (tõu)koerad, hobused, kassid, jänessed. Üks jänes osutus eriti populaarseks, mänguasja kohta oli samasugust lõiget jagatud koguni kolmes ajakirjas (vt lisa 5, tabel 2, mänguasi nr 13, kodujänes).

Levinumad materjalid, mida mänguasjade valmistamiseks ajakirjades algupäraselt soovitati, olid flanell, samet ja plüüš. Täitematerjalideks soovitati vatti, saepuru, takku (vt lisa 5, tabel 2). Ajakirjades antud lõiked on suuremalt jaolt väikeste loomade valmistamiseks, suuremaid lõikeid

leidsin vaid kaisukarudele ja elevantidele. Ka Tartu Mänguasjamuuseumis ja fotodel näha olevad esemed on üsna väikesemõõdulised. Kõige enam ja kõige suuremad säilinud esemed on jällegi mängukarud.

Päris paljud mänguasjad on ajakirjades pakutavate sarnased. Tartu Mänguasjamuuseumis leidsin palju äratundmisrõõmu, kuid joonistused esemest ajakirjades on hästi stiliseeritud, visuaalsed ning keeruline on väita, et mänguasja valmistamisel on kasutatud sama lõiget. Kindlalt ei saa väita, et need oleks kellegi poolt omavalmistatud. Esimese Eesti Vabariigi ajal oli mitmeid mänguasjategijaid, kes tegid nn professionaalse käsitööna müügiks mänguasju.

„Laiemale tarbijaskonnale suunatud mänguasjade tootmine Eestis tekkis esimesel iseseisvusajal. 1920.–30. aastatel valmistati mänguasju pigem käsitöettevõtetes kui vabrikutööstustes, põhiliselt oli see üksiktegijate, pereettevõtete ja väiketööstuste tegevusala.“ (Tartu Mänguasjamuuseumi digiarhiiv. Eesti mänguasjad)

Seda pole kahjuks teada, kas nad tegid ise mänguasjade jaoks lõikeid või kasutasid neid, mis ajakirjades avaldatud.

Kõige rohkem oli valida võrdlevat materjali jäneste, koerte ja karude seast. Üllatavalt vähe nägin kohalikke metsaloomi: hunti, karu, rebast, siili või oravat. Samuti arvan, et kepphobune oli tol ajal populaarne mänguasi. Puidust kepphobu oligi näha nii fotodel kui ka esemekogus, kuid tekstiilsest kepphobusest ei osanud ka Mänguasjamuuseumi varahoidja mingisugust infot anda.

3. PRAKTILINE TÖÖ

3.1. Materjali valik

„Traditsiooniliselt valmistati mänguasju käepärasest materjalist ja nad kajastasid eelkõige last ümbritsevat maailma“ (Lokk 2006, lk 1).

Tänapäeval on võimalik soetada lapsele erinevatest võimalikest materjalidest ja laias valikus mänguasju. Kindlasti on midagi igale maitsele. Kes eelistab oma lastele plastikust lelusid, kes muretseb neile naturaalseid ja lapse- ning loodussõbralikke mänguasju. Oma igapäevases elus oleme kõik siiski suurel määral sõltuvad plastikust.

„Plastikust mänguasjad on tihtipeale odavamad, mis tähendab, et me kipume ostma neid rohkem. Tundub suurepärase saada oma lastele midagi uut ja lõbusat, kas pole? Aga nad ei vaja uut, jubedat asja iga nädal.“ (Hindmarch 2015)

„Arvatakse, et just „praeguste laste vanavanemad on need, kes „kardavad“ naturaalseid mänguasju. Levib arvamusi, et väikestele sugulastele pakub rohkem rõõmu just värviline kunstmaterjalist vidin.“ (Jukk, Meek 2015)

Selline käitumine on tingitud sellest, et vanematel inimestel ei ole oma noorusajal selliseid värvilisi-läikivaid-häälitsevaid lelusid olnud. Nende mänguasjadeks olid lihtsad kaltsupuped ning puust nikerdatud loomad. Ja nüüd tahetakse seda „puudujääki“ oma lastelaste peal korvata. Käesolevas töös soovin seda arvamust ümber lükata, näidates oma valmistatud mänguasjade kollektsiooniga, kui armsad ja kenad oma lihtsuses võivad olla tekstiilsed leلود.

Oma lõputöös valmivate mänguasjade põhimaterjaliks olen valinud rõõmsavärvilised linased kangad. Linane kangas oli, on ja jääb eestlastele omaseks ja koduseks materjaliks. Linasest kangast mänguasjade plussidena saab välja tuua naturaalsuse, lihtsuse ja lapsesõbralikkuse. Linased tooted on vastupidavad ja kestavad kaua ning on alati ilusad, väärivad ja eestlasele omased. Ühevärvilistele linastele sobitasin kõrvale mustriilisi linaseid ja puuvillakangaid.

Rõõmsavärviliste kangaste kasuks otsustasin, kuna lastele meeldivad värvilised asjad, värvilised esemed köidavad laste tähelepanu ning värviline on lapsele lõbusam ja meelepärasm.

Hobu nr 26 materjaliks kasutasin oma kaasõpilase Margot Marksi omakootud läbivillast kangast, kuna kore kangas sobib selle suhteliselt suure lelu jaoks kõige paremini. Pahemale poole kinnitasin tugevuse lisamiseks liimiriide.

Täitematerjalina kasutasin naturaalseid materjale: takku, villa, saepuru, puuvillast vatiini ning taaskasutusena oma õmblusjääke. Saepuruga on eriti hea anda mänguasjale õiget vormi. Täitematerjali sisse peitsin hääle tekitamiseks tatra- ja riisiteradega või hernestega varustatud plastikust üllatusmuna sisu.

„Lõppkokkuvõtteks sõltub kõik sellest, mida me oluliseks peame. Plastikust me ei pääse, sest see on kõikjal meie ümber, kuhu me ka ei vaataks. Aga kas me peame seda ka oma lastele avasüli pihku pistma ning mängima julgustama?“ (Jukk, Mekk 2015)

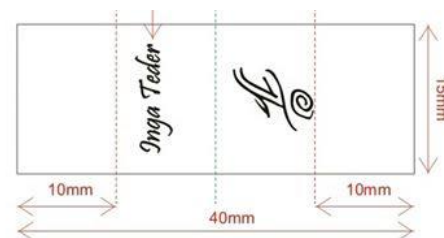
Käesoleva aasta 6. veebruaril osalesin TÜ VKA korraldatud põneval litrite ja nõopide valmistamise kursusel. Kursusel anti põhjalik ülevaade, milliseid metallnööpe ja litreid on Eesti rahvarõivaste juures kasutatud. Toodi välja erinevad nõopide ja litrite tüübid ning tutvustati nende traditsioonilisi valmistamisviise. Kursusel osalejad said ülevaate metalli ettevalmistamisest, lõikamisest, vormimisest ja kaunistamise erinevatest võimalustest. Meile tutvustati tövõtteid, kõik osalejad said vajalikud materjalid ning kohapeal kasutamiseks töövahendid. Kahe entusiastliku juhendaja - Inna Raua ja Indrek Ikkoneni kaasabil valmistasime ise lihtsamaid nõope ja litreid. Kursuse käigus tekkis mul mõte kasutada valmistatud näidiseid oma mänguasjade silmadena. Siis oleksid mu mänguasjad kohe lõpuni välja käsitööna valmistatud.

Ka vanades ajakirjades on palju soovitatud kasutada silmadeks nõope: „silmadeks 2 saapanööpi“ (Taluperenaine 9/1927, lk 96); „silmadeks õmmelda ümmargused läikivad nõöbid“ (Eesti Naine 1/1928, lk 19); „silmadeks punased klaasnööbid“ (Eesti Naine 8/1932, lk 248); „silmadeks pannakse portselan-nööbid“ (Taluperenaine 4/1930, lk 115) jne.

Lisaks on mul kasutada ka ühe kohaliku jahimehe saetud vahvaid kitsesarvedest nõope. Kirjandusest võib leida infot, et nõöbivabrikutes kasutati nõopide valmistamisel päris laialdaselt loomasarvi. Vabrikutes mindi materjali töötlemisega lihtsast saagimisest edasi: „Loomasarve saab uskumatult erinevatel viisidel töödelda. Maailma vanima termoplastse materjalina võib seda kuumusega painduvaks teha ja seejärel sellele kujundeid või embleeme pressida, töödeldavateks plaatideks taguda või peeneks jahvatada ja vormitavaks olluseks sulatada. Liistudeks lõigatuna ja õhemaks pressituna on sarv läbipaistev nagu merevaik“ (Noonan 2014, lk 192).

Samuti kasutasin ühe oma mänguasja silmadeks lihtsaid õunapuu oksast saetud väga naturaalseid puidust nõõpe.

Omavalmistatud mänguasjad varustasin pisikeste tekstiilsete tootesildikestega, mille peal on kujutatud minu meistrimärk. Meistrimärk sai välja töötatud üldkompositsiooni tunni käigus ning sellel on aimata minu nimetähed - IT. Tootesildid on tellitud OÜ LABEL PRO-st.

3.2. Valik kohandatud lõikeid ning mänguasjade valmistamise juhendeid

Enne tööle asumist tutvu kindlasti *lisas 1* toodud üldise tehnoloogia peatükiga: vajalike töövahendite loetelu (1.1.), vajalikud kasutatavad materjalid (1.2.), mänguasjade juurdelõikuse juhendid (1.3.), üldisemate ühendusõmbluste kirjeldused (1.4.) ning mänguasjade õmblemise üldised juhendid (1.5.). Kohandatud ja kontrollitud lõiked (vt lisa 8) on mõeldud õmblemiseks ka väikeste kogemustega õmblushuvilistele. Originaalsuuruses lõiked sobivad kohe kasutada. Kohandatud lõigetele on peale märgitud detaili nimetus, vajalikud vastasmärgid ning lõimelõngasuunad. Kõik lõiked on antud ilma õmblusvarudeta. Alusta kõigepealt suurematest mänguasjadest. Suuri detaile on lihtsam kokku õmmelda ja ümber pöörata. Pisemate mänguasjade juures on rohkem nikerdamist ja nad vajavad rohkem kannatlikkust. Esmalt loe valitud mänguasja kohta õmblemisjuhend lõpuni, siis juhul, kui on antud mitu teostamise varianti, saad valida enesele jõukohasema. Vajadusel traagelda enne masinaga õmblemist.

Valmistamiskäigu raskusastme märkisin täpikestega:

- *-lihtsalt valmistatav;
- ** -keskmise keerukusega;
- ***-suuremat õmblemisuskust nõudev;
- ****-väga keeruline ettevõtmine.

Töö käik on samm-sammuline, etapp-haaval lahti seletatud ning varustatud värviliste fotodega.

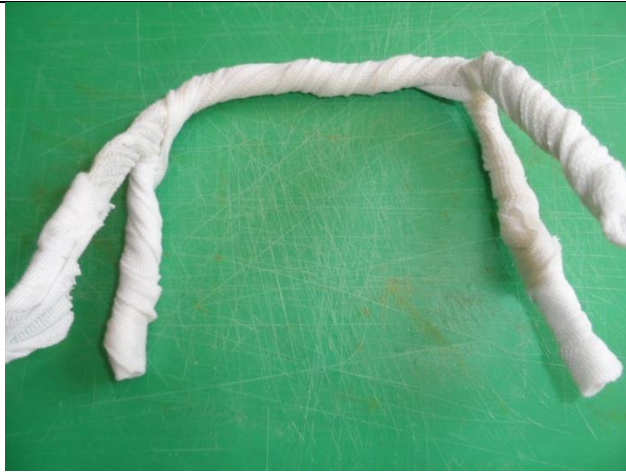
Mänguasi nr 2, MÄNGUJÄNES: „JÄNKU-JUTA“ *

	<p>Märgi väljalõigatud detailidele kõik vajalikud vastasmärgid ja märgistused. Tee omale selgeks, mis detail ja kuhu sobima hakkab.</p>
	<p>Aseta käppadel, kõrvadel, sabal paremad pooled vastamisi, õmble läbi, pööra ümber, triigi.</p>
	<p>Lõika käppade ja kõrvade jaoks lõike järgi kohad ette. Kui kahtled, kas saad järgneva käppade kinnitusega hakkama, jätta vastavad augud kere sisse lõikamata. Topi jalad täidet täis, pööra õmblusvarud (edaspidi õv-d) sissepoole ning kinnita käpad ja kõrvad käsitsi lihtsalt õigel pool kere külge.</p>
	<p>Sälguta ettevaatlikult käpakohtade õv. Kinnita ja õmble käpad külge.</p>

	<p>Kinnita ja õmble kõrvad.</p>
	<p>Kui arvad, et masinaga on raske ligi pääseda, võid õmmelda ka käsitsi, kasutades eelpistet.</p>
	<p>Aseta valmis küljedetailid paremate pooltega vastamisi, kinnita nõõpnõeltega, täida saba ning aseta küljedetailide vahele õigesse kohta. Õmble jännes kokku nii, et kõhu alla jääb 10-15 cm ava looma täitmiseks.</p>
	<p>Täida loom täitematerjaliga ja õmble kinni kõhualune. Kinnita silmad, tiki nina, suu.</p>

Mänguasi nr 5, LINNUKOER: „ÜKS DALMAATSIAKOER“ ***

	<p>Märgi väljalõigatud detailidele kõik vajalikud vastasmärgid ja märgistused. Tee omale selgeks, mis detail ja kuhu sobima hakkab.</p>
	<p>Õmble kokku ja pööra ümber kõrvad ning saba. Täida saba täitematerjaliga.</p> <p>Õmble peapealne kiil esmalt esimese keredetaili külge.</p> <p>Aseta ühel keretükil ning ühel kõhualusel tükil paremad pooled vastamisi ning õmble tükid kokku nii, et alustad õmblust servalt ning lõpetad õmbluse serval.</p>
	<p>Paiguta saba keredetailide vahele õigesse kohta.</p> <p>Ühenda keretükid omavahel, jättes kõhu alla väikese ava koera ümberpööramiseks ning täistoppimiseks.</p>
	<p>Pööra koer ümber, vajadusel kasuta üldtehnoloogias näidatud õmblusvarude sälgutamist.</p> <p>Täida koer täitematerjaliga. Soovi korral paiguta koera sisse traadist konstruktsioon. „Et jalad tugevad saaksid tuleks jalgadesse traat panna, mis sangana läheb läbi kere ühest jalast teise; selline traat hoiab jalad üksteisest soovitud kauguses. (Taluperenaine 10/1931, lk 273)</p>

Et muuta traatkonstruktsiooni turvalisemaks, mähi see üle nt marlisidemega.

Õmble täiteava kinni.

Vormi loom õigesse vormi.

Õmble pähe kõrvad.

Tiki nina, suu, varbaküüned ja õmble silmad.

Soovi korral õmble käsitsi peale laigud või kasuta kangavärve.

Mänguasi nr 8, ISTUV JÄNES: „PÄIKESEJÄNKU“ ***

Märgi väljalõigatud detailidele kõik vajalikud vastasmärgid ja märgistused. Tee omale selgeks, mis detail ja kuhu sobima hakkab.

	<p>Ühenda kõrvadetailid, pööra ümber, triigi. Õmble peakiil esmalt ühe peapoole külge, seejärel teise peapoole külge.</p>
	<p>Lõika lõikel märgitud kõrvaavad peadetailile sisse, paiguta kõrv paremalt poolt õigesse kohta pilusse ning õmble pahemalt poolt kõrvad pea külge (või kinnita hiljem valmis jänesele töödeldud ja volditud kõrvad käsitsi peadetaili paremale poolele vastavatesse kohtadesse)</p>
	<p>Õmble läbi mitu korda, kuna kõrvaava peadetaili õmblusvarud jäävad väga väikesed.</p>
	<p>Õmble peadetailid omavahel lõpuni kokku, jättes ümberpööramise avaks vaid lõikel näidatud kolmnurk. Pööra pea ümber ning topi täis.</p>
	<p>Aseta ühel keretükil ning ühel kõhualusel tükil paremad pooled vastamisi ning õmble tükid kokku nii, et alustad õmblust servalt ning lõpetad õmbluse serval. Õmble kaelast kuni varbani ning kannast kuni sabani.</p>

	<p>Saba juures vii õmblus samuti servani.</p>
	<p>Murra talladetailid pikuti pooleks ning märgi pisikese sälgukesega taldadele keskjoone kohad, nii tead talda kinnitades täpselt, kus on varba koht ja kus on talla koht.</p> <p>Kinnita tallad nõeltega või traagelda eelnevalt ning õmble kokku.</p> <p>Aseta keredetailid paremad pooled vastamisi, õmble kokku seljaõmblus kuni kaelakolmnurga lõikeni ning seejärel õmble kokku kõhu keskõmblus.</p> <p>Pööra kere kaelaava kaudu õigetpidi ning topi täis.</p>
	<p>Proovisin Taluperenaises 11/1931, lk 306 õpetuse järgi teha jänesele pööravat pead: LISA 3, joonis 5 Pappketastega süsteem (vt selgitavat teksti lisa 4, tabelis 1, mänguasi nr 9, KARU)</p>
	

	
	<p>Vormi loom õigesse vormi. Õmble silmad, tiki nina ja suu.</p>

Mänguasi nr 10, KOER: „TAEVAKARVA KUTSU“ ****

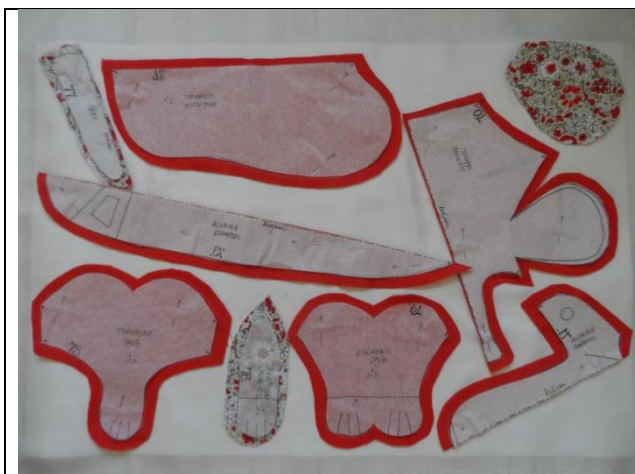
	<p>Märgi väljalõigatud detailidele kõik vajalikud vastasmärgid, sissevõtted ja märgistused. Tee omale selgeks, mis detail ja kuhu sobima hakkab.</p>
---	--

	<p>Õmble esmalt kõikidel detailidel kinni lõikel märgitud sissevõtted. Sissevõtteid on selle pisikese looma kohta palju, kuid nad vormivad hästi koera kuju.</p>
	<p>Õmble valmis saba ja topi täidist täis. Aseta kõrvadel paremad pooled vastamisi, õmble valmis, pööra ümber, triigi.</p>
	<p>Õmble kõhudetailile külge esikäppade siseküljed. Aseta kõhu- ja seljadetailidel paremad pooled vastamisi. Aseta saba oma kohale detailide vahele ning õmble selja- ja kõhudetailid omavahel kokku. Õmble lõikel näidatud peapealsed suured sissevõtteõmblused kokku. Õmble pea külge kurgualune detail ning ühenda ninapealne õmblus. Ühenda pea ja kere nii, et kurgu alla jääks ava ümberpööramiseks ja täistoppimiseks.</p>

Pööra koer õigetpidi.
Täida koer täitematerjaliga. Õmble täiteava kinni.
Vormi loom õigesse vormi.
Viimistle kõrvade lahtine serv ning kinnita kõrvad sobivasse kohta.
Õmble silmad, tiki nina ja suu.

*Mänguasi nr 19, TAKSIKOERAKE: „PAKS TAKS“ *****

Märgi väljalõigatud detailidele kõik vajalikud vastasmärgid, sissevõtted ja märgistused. Tee omale selgeks, mis detail ja kuhu sobima hakkab.

	<p>Vooderda pealmise peaosa lõikekohased kõrvad (minul kirju sitsikangaga): aseta kõrvaosade paremad pooled vastamisi, õmble läbi, vajadusel sälguta õmblusvarud, pööra ümber, triigi.</p>
	<p>Õmble peapooled märke jälgides omavahel kokku nii, et kaelaavaus jääb lahti. (NB! Väga keeruline õmblus, jälgi vastasmärke, vajadusel traagelda ja õmble jaokaupa!) Nurgakohtades vaja õmblusvarule sälk sisse lõigata. Kinnita ja õmble esmalt üks peapool, seejärel teine, õmble märgini 8.</p>
	<p>Õmble ülemised kehaosad altpoolt kokku. Ühenda ülemine ja alumine kehaosa nii, et jääks avaus kaelale looma täitmiseks. Pööra kerel parem pool väljapoole.</p>

Tagumistele käppadele õmble vahele jalakiilud ning seejärel lõiguke tagumist õmblust kuni ülemise avauseni. Esimesed käpad õmble kuni ülemise avauseni kokku.

Ühenda esikäpad peadetailidega lõikel näidatud kohtadesse märkide 8 ja 4 järgi.

Õmble kõrvad pealtpoolt noolega näidatud kohast läbi, sest kõrvad jäävad sellel loomal täitmata.

Topi täis peaosa koos esikäppadega ning seejärel kereosa.

Õmble pea pisikeste pistetega kere külge.
Õmble pähe silmad, tiki nina ja suu.

*Mänguasi nr 21, JÄNES: „KEVADEJÄNKU“ ****

Märgi väljalõigatud detailidele kõik vajalikud vastasmärgid, sissevõtted ja märgistused. Tee omale selgeks, mis detail ja kuhu sobima hakkab.

Õmble valmis kõrvad ja saba. Sabal jäta märkide 199 ja 205 vaheline osa õmblemata, täistoppimiseks. Täida saba ning traagelda avaus kinni.

Kinnita saba tagumiste käppade aluse detaili ja kere keskkosa detaili, punktide 199 ja 205 vahele ning õmble kinni.

Paiguta kõrvad õmbluse vahele lõikel märgitud kohtadesse. Ühenda kere küljedetailid kere keskkosa detailidega, jälgides vastasmärke 1, 2, 3, 4, 5, 204 ja 203, kuni ring on täis.

Lihtsam on teha seda etapphaaval ühest märgist teiseni, seejärel järgmine märgivahe jne. Vajadusel traagelda. Sälguta õmblusvarud nurgakohtades (vastasmärkide 1, 2, 3 ja 6 juures).

Esmalt õmble esimene küljedetail, seejärel teine.

Märkide 203 ja 204 vaheline ava jääb lahti looma ümberpööramiseks ja täitmiseks.

Pööra jännes ümber, täida, kinnita täiteava.

Vormi loom.

Õmble silmad, tiki suu ja nina, markeeri käpavahed.

Mänguasi nr 24, MÄNGUORAV: „KÄBIKUNINGAS“ ***

Märgi väljalõigatud detailidele kõik vajalikud vastasmärgid, sissevõtted ja märgistused. Tee omale selgeks, mis detail ja kuhu sobima hakkab.

Õmble valmis kõrvad. Õmble kinni kere keskosas asuvad sissevõtted. Õmble keredetailide külge tagumised käpad ning kurgudetailid. Jälgi vastasmärke.

Kinnita esmalt üks küljedetail järk-järgult kõhualusele ning õmble etapphaaval kinni. Õmblusvarusse tuleks järskudel pöördkohtadel sälgud sisse lõigata. Kinnita ka teine küljedetail kõhualuse tüki külge. Õmble kokku seljapealne õmblus. Alaseljale saba alla jäävasse ossa jäta looma täitmiseks avaus.

Pööra loom õigetpidi, täida, kinnita täiteava. Vormi loom. Õmble kõrvad õigetesse kohtadesse, õmble silmad, tiki nina, suu. Saba võid teha näiteks karusnahatükist, selle looma saba jaoks eraldi lõiget ei ole.

Mänguasi nr 26, HOBUKE: „LINALAKK“ *

	<p>Märgi väljalõigatud detailidele kõik vajalikud vastasmärgid ja märgistused. Tee omale selgeks, mis detail ja kuhu sobima hakkab.</p>
	<p>Õmble hobusele silma valge osa ja ripsmed (kasuta fantaasiat) ning õmble valmis kõrvad. Tiki või õmble aplikatsioonina ninasõõrmed. (Mina tegin keerulisema variandi, õmblesin 6x10cm sitsikangast torud, et tekiks konkreetsed ninaaugud).</p>
	<p>Märgi hobuse keskmisele detailile kõrvade kohad ja lakakoht, kinnita lakk, õmmeldes masinal ettenähtud joonel sellest üle. Laka saad valmistada villasest lõngast või linakiust.</p>

Ühenda pea küljedetailid pea keskosa detailiga alates kuklast märgist 209 ning lõpetades ees märgi 211 juures. Alguses ja lõpus jäta ~1cm õmblemata. Esmalt üks küljedetail, seejärel teine. Jäta ühes kohas väike avaus looma ümberpööramiseks ja täitmiseks.

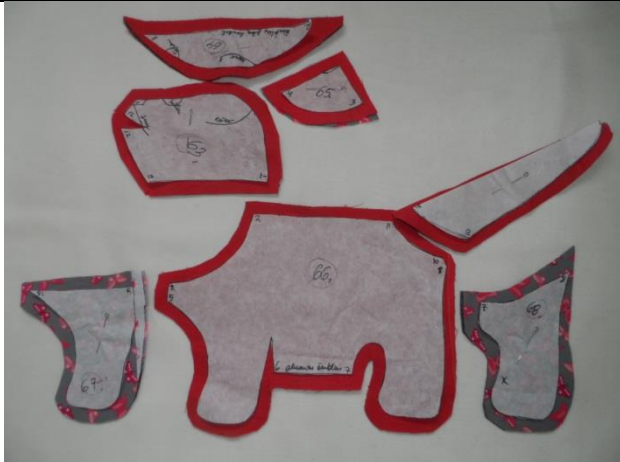

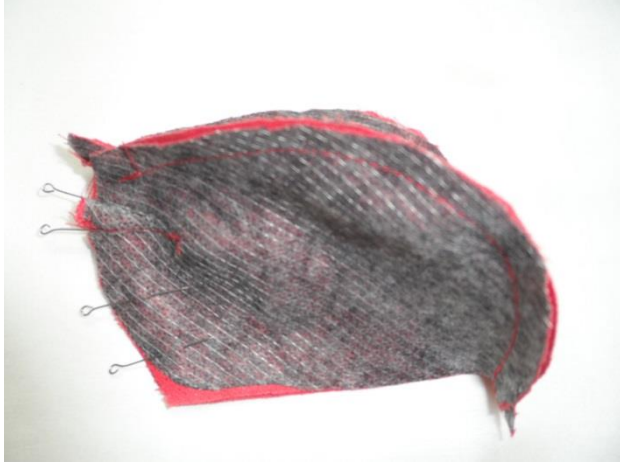

Kinnita ja õmble paika põhjadetail.

Pööra hobu ümber, täida, kinnita täiteava. Õmble silmad, tiki nina ja suu. Kõige lõpuks lõika lahti ava pulga jaoks ning suru pulk võimalikult sügavale pea sisse. Kinnita pea (klammerdajaga) augu ümbert pulga külge.

Mänguasi nr 30, KASS: „MIISU“ ***

	<p>Märgi väljalõigatud detailidele kõik vajalikud vastasmärgid, sissevõtted ja märgistused. Tee omale selgeks, mis detail ja kuhu sobima hakkab.</p>
	<p>Õmble kokku ninaotsa sissevõtted. Õmble valmis kõrvad.</p>
	<p>Õmble paika peakiil ning ühenda peal kurgualune õmblus punktidest 9 kuni punktini 1. Pööra pea ümber.</p>

Õmble mõlemale keredetailile eraldi käppade sisemised detailid. Keredetaili kaenlaalustesse õmblusvarudesse pead lõikama sälgukesed.

Kui sul on lõigatud kaks eraldi küljedetaili, õmble kokku seljapealne õmblus punktist 2 kuni 11.

Õmble saba oma kohale, ühendades keredetailil ja sabal punktid 10, 11, 10. Ühenda kõhualune õmblus, alustades õmblemist saba lõpust, jättes kõhu all ava täitmiseks ning lõpetades õmblusega kurgu all. Õmble oma kohale kere külge ka pea.

Pööra kass ümber, täida, kinnita täiteava.
Soovi korral kasuta traadist konstruktsiooni.
Õmble silmad, tiki nina ja suu.

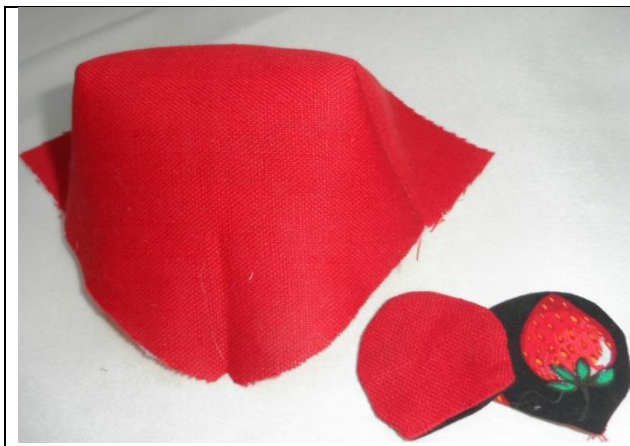
Mänguasi nr 36, KARU: „MAASIKKÄPP“ ***

Märgi väljalõigatud detailidele kõik vajalikud vastasmärgid, sissevõtted ja märgistused. Tee omale selgeks, mis detail ja kuhu sobima hakkab.

Ühenda omavahel kere ülemine ja alumine pool. Esmalt punktid 1, 4, 1 taguotsal ning 2 ja 3 küljel. Ühele küljele jäta avaus looma täitmiseks. (Avause õmbluse otsad õmble mõne cm ulatuses kinni, siis on hiljem käppade õmblemine lihtsam).

Õmble kokku pead vormivad sissevõtted (9-11) ning tee valmis kõrvad.

Ühenda alumise kereosaga lõuaalune (6, 8, 6) ning ülemise kereosaga pea (6, 5, 6).

Ühenda peapooled omavahel (6, 9, 10, 9, 6).

Ühenda käppade küljeõmblused 3, 13 ja 2, 15 ning õmble käppadele tallad.

Õmble karule käpad külge, jälgides vastasmärke. Käppade kaari kahanda, keredetailide sisekaari venita.

Pööra karu ümber, täida, kinnita täiteava. Õmble kõrvad ja silmad, tiki nina ja suu.

*Mänguasi nr 41, KODUJÄNES: „KÜÜLIK KIKU“ ***

Märgi väljalõigatud detailidele kõik vajalikud vastasmärgid ja märgistused. Tee omale selgeks, mis detail ja kuhu sobima hakkab.

Õmble valmis kõrvad.

Õmble alates kurgualusest punktist 43 kuni sabani 45 kokku seljapealne õmblus.

Õmble külge saba 44, 45, 44 (paar sätku õv-sse) ja ühenda sabaalune õmblus kuni punktini 44.

Tee pähe, kõrvakohtadesse sisselõiked ning õmble kõrvad oma kohtadele. Õmble kõrvakinnitused läbi mitu korda, sest õv-d jäävad kõrvakoha sisselõigetele väga väikesed.

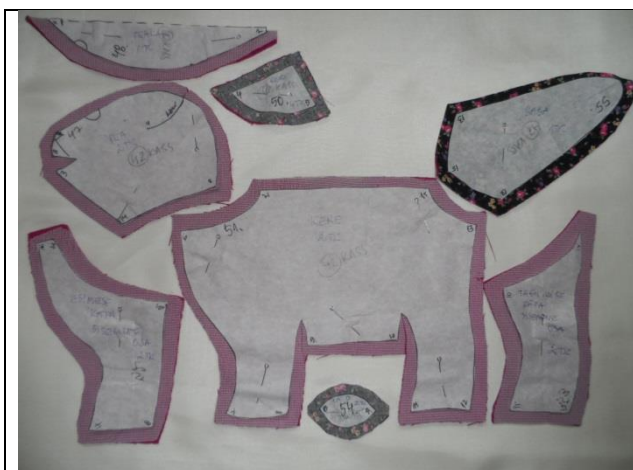

Kinnita ja õmble jänesele kõhualune, jättes ühele poole tagumise käpa osasse ava looma täitmiseks.

Pööra janes ümber, täida, kinnita täiteava.
Õmble silmad, tiki nina ja suu.

Mänguasi nr 42, KASS: „LEOPOLD“ ***

Märgi väljalõigatud detailidele kõik vajalikud vastasmärgid, sissevõtted ja märgistused. Tee omale selgeks, mis detail ja kuhu sobima hakkab.

Õmble kokku ninaotsa sissevõtted ja õmble valmis kõrvad.
Õmble paika peakiil ning ühenda peal kurgualune õmblus. Pööra pea ümber.

Õmble kinni seljapealne õmblus punktist 2-15.

Õmble saba oma kohale, keredetaili külge (punktid 13, 15, 13).

Õmble mõlemale keredetailile eraldi käppade sisemised detailid. Keredetaili kaenlaalustesse õmblusvarudesse pead lõikama sälgukesed. Tallaalused õmblused jäta õmblemata.

Õmble käppadele tallaalused (päris peen töö, lihtsam on õmmelda käsitsi, masinaga ei pääse hästi ligi).

Ühenda kõhualune õmblus, alustades õmblemist saba lõpust, jättes kõhu all ava täitmiseks ning lõpetades õmblusega kurgu all.

	<p>Õmble oma kohale kere külge pea.</p>
	<p>Pööra kass ümber, täida (soovi korral paiguta kere sisse ka traadist konstruktsioon) ja kinnita täiteava. Õmble silmad, tiki nina ja suu.</p>

*Mänguasi nr 43, LAMMAS: „KULDVILLAK“ ****

	<p>Märgi väljalõigatud detailidele kõik vajalikud vastasmärgid, sissevõtted ja märgistused. Tee omale selgeks, mis detail ja kuhu sobima hakkab.</p>
---	--

Valmista kõrvad. Tee kõrvade kohale pähe sisselõiked ning õmble kõrvad sinna vahele. Õmble valmis ka saba ja topi täidet täis.

Õmble peadetailidele külge ninaosad.

Õmble kereosadele külge seesmised, kõhualused tükid. Sälguta õv-d kumeruste juures.

Kinnita topitud saba õigesse kohta kehapoolte vahele ning ühenda kehapooled. Jäta kõhu alla ava toppimiseks.

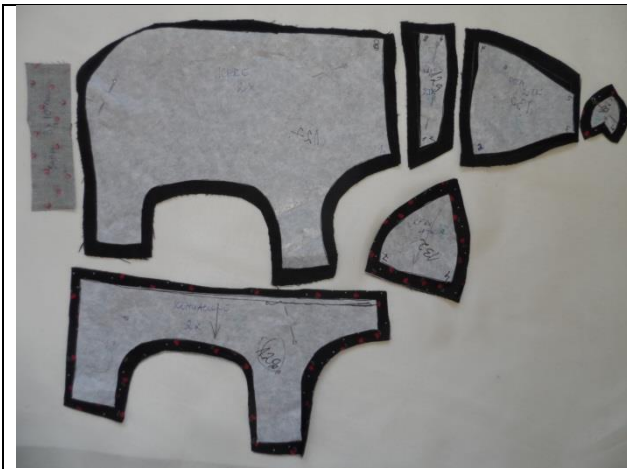

Pööra lammas ümber, täida (soovi korral paiguta kere sisse ka traadist konstruktsioon), kinnita täiteava.

Õmble silmad, tiki nina ja suu.

Mänguasi nr 45, PÕRSAS: „MUST NOTSU“ ***

Märgi väljalõigatud detailidele kõik vajalikud vastasmärgid, sissevõtted ja märgistused. Tee omale selgeks, mis detail ja kuhu sobima hakkab.

Õmble valmis kõrvad, ühenda kärsa sissevõtteõmblus. Õmble pea ja kere vahele kaeladetail ning kaeladetaili vahele ettenähtud kohta ka kõrvad.

Õmble kehaosadele külge seesmised, kõhualused tükid.

	<p>Õmble sabaks 3x10cm riidetükk, pööra ümber ning aja sisse turvatud otsaga (pööra ots ära) traadijupp. Samas võid sabaks kasutada sobivat paela või punuda saba lõngast.</p>
	<p>Kinnita saba õigesse kohta kehapoolte vahele ja ühenda kehapooled. Kõhu alla jäta ava toppimiseks ning ninaosas jäta õmblemata kärsa koht.</p>
	<p>Õmble paika kärss (kui masinaga ligi ei pääse, õmble julgelt käsitsi).</p>
	<p>Pööra põrsas ümber, täida (soovi korral paiguta kere sisse ka traadist konstruktsioon), kinnita täiteava. Õmble silmad, tiki nina ja suu.</p>

KOKKUVÕTE

Kui minu seminaritöö eesmärgiks oli anda valikuline ülevaade Eesti Rahva Muuseumis, Tartu Mänguasjamuuseumis ja Tartu Linnamuuseumis asuvatest 19.saj lõpu kuni 1930.aasta (k.a) tekstiilsetest mänguasjadest, nende materjalidest, lõigetest ja valmistamisviisidest, siis lõputöös uurin tekstiilseid mänguasju kuni aastani 1940 (k.a). Minu lõputöö eesmärgiks on vanadest ajakirjadest vanade mänguasjalõigete kogumine, lõigete kontrollimine ning lõplikusse valikusse jäänud mänguasjade praktiline läbivalmistamine.

Kokku panin metoodilise õppematerjali väheste kogemustega õmblushuvilistele, kus vanadest ajakirjadest kogutud mänguasjade lõiked, mis on minu poolt täiendatud ja parandatud ning kus on juures samm-sammulised metoodilised juhendid (vajaminevad töövahendid, õmblusvõtted, täitematerjalid) koos abistavate fotodega. Nende lõigete järgi õmblesin ka seeria omanimelistest mänguasjadest. Töös valmisõmmeldud 14 mänguasjal on nüüd lõiked kontrollitud, kohandatud ja täpsustatud (vt lisa 8).

Levinumad mänguasjad minu uuritud vanades ajakirjades olid kaisukarud. Järgnesid erinevad (tõu)koerad, hobused, kassid ja jänessed.

Ajakirjades antud lõiked on suuremalt jaolt väikeste loomade valmistamiseks, suuremaid lõikeid leidsin vaid kaisukarudele.

Näputäie säilinud esemete põhjal võib olla üsna kindel, et ajakirjades olevaid lõikeid kasutati, kuid iseasi, kas fotolt või ka eseme järgi lõike ära tunneb sest aja möödudes muutunud riideomadused ja täitematerjali vormist välja vajumine on pilti oluliselt teiseks moonutanud. Samuti on Mänguasjamuuseumis säilinud ainult osake sellest, mida kodudes omal ajal tehti. Esemed ju kasutati ära lõpuni, kulusid ära ribadeks, anti teistele edasi, hävitati, sõda tuli peale...

Ka Tartu Mänguasjamuuseumis ja fotodel näha olevad esemed on üsna väikesemõõdulised. Kõige enam ja kõige suuremad säilinud esemed on jällegi enamjaolt nn Teddy-karud. Põliselt palju mänguasjad on ajakirjades pakutavate sarnased. Tartu Mänguasjamuuseumis leidsin palju äratundmisrõõmu, kuid joonistused esemest ajakirjades on hästi stiliseeritud, visuaalsed, üsna raske on väita, et mänguasja valmistamisel on kasutatud sama lõiget. Ja kindlasti mitte ei saa väita, et need kellegi poolt omavalmistatud oleks.

Kõige rohkem oli valida võrdlevat materjali jäneste, koerte ja karude seast. Üllatavalt vähe või üldsegi mitte ei näinud kohalikke metsaloomi: hunt, karu, rebane, siil, orav. Samuti arvasin, et kepphobune oli tol ajal populaarne mänguasi. Puidust kepphobu oligi näha nii fotodel kui ka esemekogus kuid tekstiilsest kepphobusest säilinud eset ei leidunud.

Töö praktilise poole pealt peab nentima, et pisikeste lõigete järgi pisikeste mänguasjade valmistamine on tunduvalt keerulisem ja aeganõudvam, kui suuremate mänguasjade puhul. Suuri detaile on tunduvalt lihtsam kokku õmmelda ja ümber pöörata. Pisemate mänguasjade juures on rohkem nikerdamist, detailid nihkuvad kergemini paigast ära ning pisikeste detailide ümberpööramisel saab rohkem pusida, kui suurte detailide puhul.

Samuti ei saa usaldada vanade ajakirjade illustreerivaid pilte valmistatava mänguasja kohta. Tegelikult tulevad valmisõmmeldud mänguasjad ikkagi vägagi teistsugused, kui pildidel kujutatud (vt nt lisa 5, tabel 2, mänguasjad 10-koer; 19-taksikoerake; 43-lammas).

Muidugi annab kõige lõplikuma viimistluse loomale täidismaterjali õige doseerimine ning lõplik vormimine. Ning hinge loomale annavad pisidetailid: silmad, nina ja suu. Iga õmbleja kasutatud erinevad materjalid muudavad isegi sama lõike järgi valmistatud mänguasjad teistsugusteks ja omanäolisteks.

KASUTATUD ALLIKAD

Kirjandus:

Aasmäe, A. 2015. *Esiemade pärandist inspireeritud mänguasjad*. Tallinn: Fookus Meedia.

Lokk, K. 2006. *Konkurss 2006, Eesti-Mängu-Asi, võidutööde kataloog*. Tallinn: Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit.

Noonan, M. L. 2014. *Ühe mantli lugu. 50 000-dollarise mantli jälgedes: käsitöö, luksus ja kinnisideed*. Tallinn: Äripäev.

Talvis, I. 2013. *Õnnelikud päevad Jaago talus*. Tallinn: Cum Laude OÜ.

Васютинская, Е.- Ф., Романов, С. Г. 2001. *Советская игрушка 1920-1950-х годов из коллекции Сергея Романова*. Государственный Исторический Музей. Москва: Издательство „ИНТО“.

Internetileheküljed:

Hindmarch, S. 2015. *Why I don't buy my child plastic toys anymore*. [Blogi].
<http://littlegoldie.com/why-i-dont-buy-my-child-plastic-toys-anymore/>, (17. 02. 16).

Jukk, A; Mekk, P. 2015. *Puidust ja plastmassist*. [OÜ Vippa].
<http://www.vippa.ee/2015/12/puidust-ja-plastmassist/>, (27. 01. 16).

Port, K. 2015. *Igavlemine tuleb lapsele kasuks*.
<http://alkeemia.delfi.ee/suhted/rasedusjalaps/igavlemine-tuleb-lapsele-kasuks?id=69699883>, (22. 02. 16).

Steen, A. 2013. *Mäng – mitte ainult väikese inimese töö*. [Blogi].
<http://www.konverentsid.ee/annemarie-steen-mang-mitte-ainult-vaikese-inimese-too>, (17. 02. 16).

Eesti mänguasjad. Tartu Mänguasjamuuseumi digiarhiiv.

<http://www.mm.ee/digiarhiiv/?q=node/4>, (28. 03. 16).

Õunapuu, L. 2013. *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. [E-õpik].

http://moodle231.kultuur.edu.ee/pluginfile.php/17865/mod_resource/content/3/Lembit%20%C3%95unapuu_%20Kval_Kvant%20uurimisviis%20sotsiaalteadustes_2013.pdf, (28.12.15).

Perioodika:

Eesti Naine 4/1931; 9/1931; 10/1931; 8/1932; 10/1932; 12/1932; 2/1933; 3/1933; 8/1933; 12/1933; 2/1934; 5/1934; 1/1935; 2/1935; 4/1935; 5/1935; 7/1935; 9/1935; 9/1936; 11/1936; 12/1936; 1/1937; 4/1937; 7/1937.

Taluperenaine 1/1931; 3/1931; 10/1931; 11/1931; 12/1931; 2/1932; 4/1932; 10/1932; 12/1932; 3/1933; 11/1933; 12/1933; 1/1934; 2/1934; 4/1934; 12/1934; 12/1935; 1/1936; 4/1936; 12/1936; 1/1937; 3/1937; 12/1937; 12/1938; 12/1939.

Treffner, E. 1928. *Laste mängu tarvidusest ja tähtsusest*. – Taluperenaine, nr 11, lk 364.

Martson, I. 2012. *Kuulsa karu sünnipäev*. – Täheke nr 10.

SUMMARY

My thesis is „TOYS REUNION. Research about 1931.-1940. published textile toys in Estonian magazines „Taluperenaine“ and „Eesti Naine“. The main struggle was collecting the toy drafts, checking their accuracy and selecting final drafts to craft.

I compared directions for making toys offered in magazines to Toy Museum collections and archive photos. I wanted to see if they were the same toys or were they similar in some ways and were the directions really possible to follow.

By the few remained items in the Toy Museum I can say that magazine offered drafts had been used to make them. The harder part was finding the right draft according to the toys in the museum, because time had done its job and the textiles have been worn, fillings out of shapes, toys appearances have substantially changed. The reason of scarce variety of toys in the museum is because they were used until they were worn-out, passed on or destroyed by wars.

I have created a methodical study material, where you can find collected drafts from the old magazines published in 1931.-1940., improved and enhanced by me and added step-by-step methodical guidelines with helpful photos to craft these toys. Following these drafts I crafted a series of toys and named them.

LISAD

Lisa 1 Üldine tehnoloogia

1.1. Vajalikud töövahendid

2. Mõõdulint;
3. Nööpnõelad;
4. Kriit;
5. Nõel;
6. Triikraud;
7. Õmblusmasin.

1.2. Vajalikud materjalid

2. Kangas;
3. Niit (traageldamiseks/õmblemiseks);
4. Täitematerjal (saepuru- kindlasti kuiv; kaltsuribad; takk jne);
5. Nööbid (silmad);
6. Traat;
7. Puidust pulk (kepphobusele);
8. Tamiili (vurrudeks);
9. Villast lõnga (hobuste lakad, koerte karvad);
10. Liimiriie (vajadusel).

1.3. Mänguasja juurdelõikus

2. Murra kangas piki lõime pooleks, parem pool sissepoole. Nii saad korraga lõigata kaks ühesugust vastaspoole detaili (ei teki võimalust, et lõikad kogemata ühe poole detailid);
3. Jälgi lõike paigutamisel kangasuunda (kui on antud);
4. Kinnita lõike detailid nööpnõeltega kanga külge;

5. Märki detailide piirjooned kriidiga kangale;
6. Jäta detailidele õmblusvaru (edaspidi δv) 0,5-1cm, kuid kindlasti läbivalt ühe mänguasja kohta sama laiusega;
7. Lõika detailid kangast välja;
8. Märki detailidele kõik vastasmärgid ja märgistused (lõika õmblusvarusse märgistuse kohale pisike täke);
9. Märki detailidele kõik sissevõtte kohad.

1.4. Ühendusõmblused

2. Aseta väljalõigatud detailid paremad pooled vastamisi ja lõikeservad kohakuti, kinnita esmalt detailid nõõpnõeltega nii, et nõelad jäävad detaili servaga risti. Vajadusel traagelda;
3. Õmble masinal lihtühendusõmblusel (vt lisa 2, joonis 1) kriidijoonest (traageldusest) $\sim 0,1\text{cm}$ võrra õmblusvaru poolt. Õmbluse algusesse ja lõppu tee õmbluse lukustamiseks $\sim 1\text{cm}$ ulatuses edasi-tagasi õmblus;
4. Triigi iga kord kohe peale õmblemist õmblusvarud kas kokku või lahku, siis jääb lõpptulemus korrektsem. Sissevõtted pressitakse peale õmblemist kas lahku või ühele poole õmblust kokku;
Linast kangast triigitakse paremalt poolt enne niisutades või auruga. Villast kangast triigitakse pahemalt poolt läbi niiske triikimislapiga;
5. Sissepoole kaares, nõgusa õmbluse puhul täkesta õmblusvarud $\sim 0,1\text{cm}$ kauguselt õmblusjoonest (vt lisa 2, joonis 2);
6. Ümara, kumera õmbluse puhul täkesta samuti õmblusvarud $\sim 0,1\text{cm}$ kauguselt õmblusjoonest. Paksema materjali korral võib isegi pisikesed kolmnurgakesed õmblusvarust välja lõigata, et detaili ümberpöörämisel õmblusvarud inetult hunnikusse ei jääks (vt lisa 2, joonis 3);
7. Erinevate kõverjooneliste õmbluste ühendamisel hoia tööd nii, et nõgusama servaga detail on pealpool. Triikimisel venitatakse veidi rohkem nõgusama poole õmblusvaru, kumera poole õmblusvaru hoitakse veidi kokku, kahandatakse. Kui kangas ei allu venitamisele- kahandamisele, täkesta õmblusvarud $\sim 0,1\text{cm}$ kauguselt õmblusjoonest (vt lisa2, joonis4);
8. Jälgi, et mänguasja õmblused ja kinnitused oleksid kvaliteetsed ja vastupidavad!

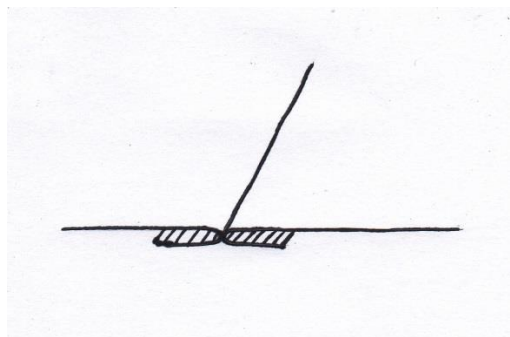
1.5. Mänguasjade õmblemise üldine, levinum järjekord

2. Aseta kõrvadetailide paremad pooled vastamisi, õmble läbi, pööra õigetpidi;
3. Aseta kõrvad pea detailidel märgitud kohtadesse, õmble kinni;
4. Õmble peadetailid kokku;
5. Täida pea täitematerjaliga;
6. Kinnita silmad. Õmble esmalt üks silm, too niit pika nõelaga läbi täitematerjali ning jäta rippu. Õmble teine silm, too niit samuti pika nõelaga välja ning sõlmi tugevalt silmade niidid omavahel. Nii talitades on mänguasi turvalisem, silmad püsivad paremini peas;
7. Õmble valmis looma käpad/ jalad;
8. Soovi korral painuta traat looma käppadesse. „Jalgadesse tuleb tugev traat panna, mis sangana ühest jalast läbi kere teise läheb. Et traadid üles ei kerkiks, selleks tuleb traatide otsad silmuseks painutada ja talla alt tugeva niidiga kinnitada. Selliselt paigutatud traat hoiab jalad sirged ja üksteisest soovitud kauguses.“ (Eesti Naine 4/1931, lk 115);
9. Liikuvate jäsemete soovi korral kasuta ühendamiseks papist/plekist kettaid, nõõpkinnitust, lihtsat niitkinnitust (vt lisa 3, joonised 5,6,7) või muretse kauplusest tänapäevased spetsiaalsed liigesed;
10. Kinnita käpad/jalad keredetailil õigetes kohtadesse ning ühenda omavahel kere detailid nii, et looma seljale/kõhule jääks ava looma täitmiseks;
11. Täida loom täitematerjaliga ning kinnita avaus pisikeste salapistetega;
12. Vormi täidetud loom sobivamasse vormi;
13. Tiki loomale nina, suu, küüned ning kinnita vurrud;
14. Kinnita villasest lõngast lakk, saba või karvad.

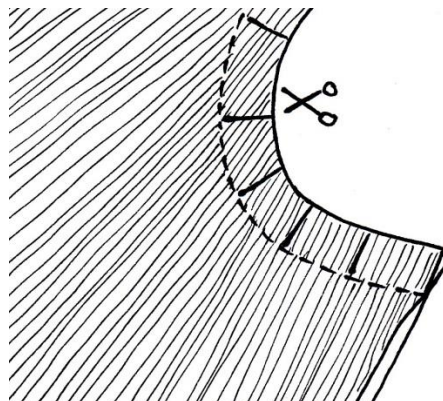
Jälgi, et mänguasja silmadeks kasutatud nõõbid oleksid tugevalt kinnitatud! Parima turvalisuse saamiseks ühenda nõõbid pika nõelaga ja tugeva niidiga omavahel läbi pea õmmeldes kokku.

Lisa 2 Lihtsamad vajaminevad õmblusvõtted

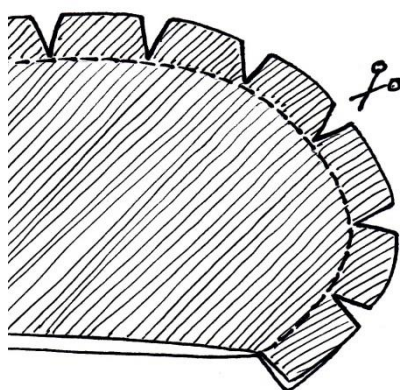
Joonis 1 Lihtühendusõmblus

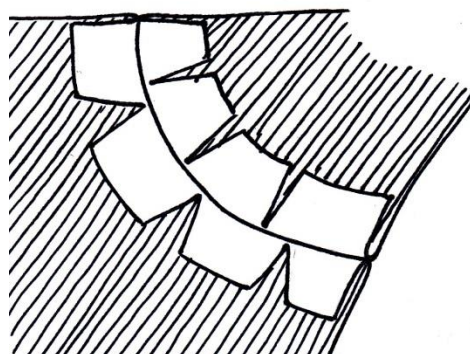
Joonis 2 Sissepoole kumer õmblus

Joonis 3 Väljapoole kaardus õmblus

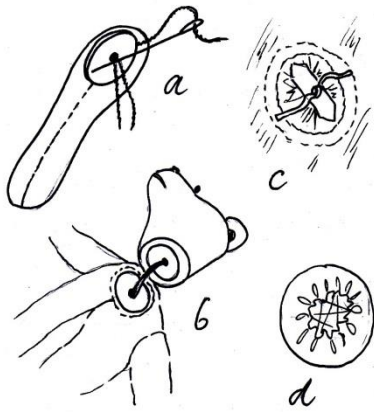

Joonis 4 Erinevate kõverjooneliste detailide ühendamine

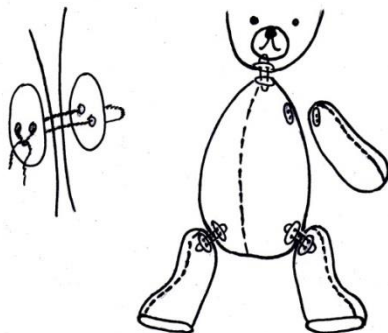
Lisa 3 Liikuvate kehaosade kinnitusvariandid

Joonis 5 Pappketastega süsteem (vt selgitavat teksti lisa 3, tabelis 1, mänguasi nr 9, KARU)

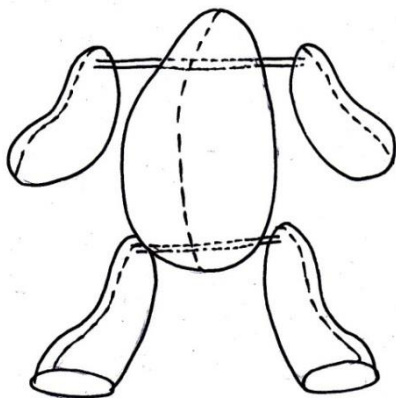

(Taluperenaine 11/1931, lk 306)

Joonis 6 Nööpkinnitus

Joonis 7 Niitkinnitus

Lisa 4 Tabel 1 Ajavahemikust 1931- 1940 ajakirjadest „Taluperenaine“ ja „Eesti Naine“ leitud kogu mänguasjade valik

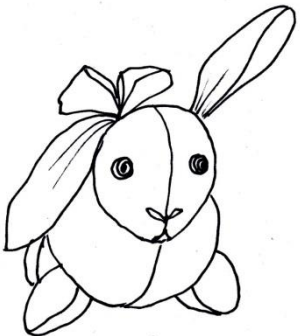
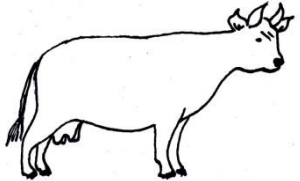
<p>Taluperenaine 1931 (11 TK)</p> <ul style="list-style-type: none"> • nr 1- koer; • nr 3- jänes; • nr 10- linnukoer; • nr 11- hobune, koer, karu; • nr 12- heegeldatud pall, heegeldatud nukk, heegeldatud pajats, koer, ampelmann. 	<p>Eesti Naine 1931 (9TK)</p> <ul style="list-style-type: none"> • nr 4- lehm, mänguelevant; • nr 9- mängukaru kahes suuruses; • nr 10- kolm seakest, istuv jänes, kass.
<p>Taluperenaine 1932 (10 TK)</p> <ul style="list-style-type: none"> • nr 2- karu; • nr 4- lõngast kanapoeg, koer; • nr 10- riidest nukk; • nr 12- omatehtud nukk, hani, fantastiline koer, elevant, marabu, part. 	<p>Eesti Naine 1932 (3TK)</p> <ul style="list-style-type: none"> • nr 8- kodujänes; • nr 10- mopsikoerake; • nr 12- taksikoerake.
<p>Taluperenaine 1933 (4 TK)</p> <ul style="list-style-type: none"> • nr 3- jänes; • nr 11- mänguorav; • nr 12- part ja koer (koera lõike võib saada toimetusest 35 sendi eest (ise ära viies 25s.). 	<p>Eesti Naine 1933 (6TK)</p> <ul style="list-style-type: none"> • nr 2- konn; • nr 3- mänguhobune; • nr 8- suur mängukaru; • nr 12- kass, part, koer.
<p>Taluperenaine 1934 (5 TK)</p> <ul style="list-style-type: none"> • nr 1- hobuke; • nr 2- karu; • nr 4- mänguelevant; • nr 12- kaks mängukoera. 	<p>Eesti Naine 1934 (3TK)</p> <ul style="list-style-type: none"> • nr 2- mängukaru; • nr 5- kass, part.
<p>Taluperenaine 1935 (3 TK)</p> <ul style="list-style-type: none"> • nr 12- elevant, neegrinukk, hiinlane-nukk. 	<p>Eesti Naine 1935 (6TK)</p> <ul style="list-style-type: none"> • nr 1- rebane; • nr 2- mängukoer; • nr 4- eesel; • nr 5- mängukoer; • nr 7- elevant; • nr 9- kaamel.
<p>Taluperenaine 1936 (12 TK)</p> <ul style="list-style-type: none"> • nr 1- hobune, nukk, karu; • nr 4- pingviinid, elevant, jänes; • nr 12- hobune, pajats, koer, heegeldatud jänes, utt, talleke. 	<p>Eesti Naine 1936 (8TK)</p> <ul style="list-style-type: none"> • nr 9- kaamel; • nr 11- paavian, elevant, jääkaru, lõvi, taksikoer; • nr 12- seisev karu ja koerake.
<p>Taluperenaine 1937 (17TK)</p> <ul style="list-style-type: none"> • nr 1- 2 nukku, 3 põrsast, 2 eeslit; • nr 3- dekoratiivsed mänguasjad: lammas, karjus, siga, kukk; • nr 12- nukud, ahv, karu, poni, koer. 	<p>Eesti Naine 1937 (8TK)</p> <ul style="list-style-type: none"> • nr 1- nukupaar, part; • nr 4- jänes palliga; • nr 7- kass, kaks lammast.

Taluperenaine 1938 (7TK) <ul style="list-style-type: none"> nr 12- part, kass, jännes, põrsas, part, koer, jännes. 	Eesti Naine 1938 (mänguasjad puuduvad)
Taluperenaine 1939 (2TK) <ul style="list-style-type: none"> nr 12- karuke, eeslike. 	Eesti Naine 1939 (mänguasjad puuduvad)
Taluperenaine 1940 (mänguasjad puuduvad)	Eesti Naine 1940 (mänguasjad puuduvad)

1931.-1940. (k.a) Taluperenaistest leidsin 71 mänguasja, Eesti Naistest 43 mänguasja.

KOKKU 114 MÄNGUASJA.

Lisa 5 Tabel 2 Mänguasjade valmistamisõpetuste originaaltekstid ajakirjadest Eesti Naine ja Taluperenaine aastast 1931-1940.

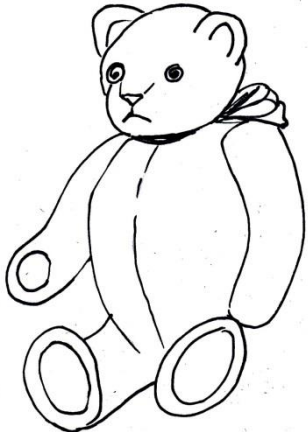

	<p>1. KOER (1tk)</p> <p>„Materjaliks pikakarvaline pruun plüüs⁴. Kere tükid lõigatakse kahes eksemplaris ja õmmeldakse vastavalt märkidele kokku. Kõhuõmblusest jääb osa lahti täistoppimiseks. Pää tükkidest lõigatakse keskmine ja kurgutükk ühes eksemplaris, tagatükk kahes. Kurgutükk on heledast riidest, õmmeldakse märkide järele keskmise pää tüki külge. Külgmistel päätükkidel õmmeldakse enne voldid ära, siis ühendatakse keskmise tüki külge. Voltidesse õmmeldakse ka kõrvad sisse. Nad tulevad ettepoole lonti seada. Siis õmmeldakse pää kere külge ja topitakse täis. Toppimiseks võib tarvitada takku või saepurugi. Kere ja jalgade toppimisel võib neile toeks sisse panna puupilpakesed. Suu ja käpad õmmeldakse villase lõngaga; silmadeks pannakse klaasnööbid.“ (Taluperenaine 1/1931, lk 25)</p>
	<p>2. MÄNGUJÄNES (1tk)</p> <p>„Tehakse valgest või beešist flanellist, sametist⁵ või ahvinahast⁶. Sabaks võiks tarvitada ka vastavavärvilist karusnaha tupsukest. Pikad kõrvad vooderdatakse seest roosa satääniga. Jänesele võib ka pruunid või mustad plekid päale maalida. Silmadeks on punased klaasnööbid.“ (Taluperenaine 3/1931, lk 76)</p>
	<p>3. MÄNGULEHM (1tk)</p> <p>„Materjaliks sobib punakas-pruun või valge paks pleekimata flanell⁷, või vastavates värvides mõni villane või poolvillane riie, mis võimalikult paks ja vastupidav. Lõikeosi 63,64,68 ja 69 lõigatakse igaüht kaks. Lõikeid 65 ja 70 lõigatakse kumbagi üks ja lõikeid 66 ja 67 kumbagi neli. Lõikamisel õmbluse jagu suurema tagavaraga juurde lisada, et õmblused täistoppimisel välja ei veniks. Soovitav oleks kõik lõikeosad riide pahemale poolele kopeerida ja siis täpselt jooni mööda kokku õmmelda. Lõiked tulevad kokku õmmelda nii, nagu väikese joonise märgid mustrihelhel näitavad. Täpselt sama põhimõtte järele tuleb ka udar kokku õmmelda. Jalgadesse tuleb tugev traat panna, mis sangana ühest jalast läbi kere teise läheb. Et traadid üles ei kerkiks, selleks tuleb traatide otsad silmuseks painutada ja talla alt tugeva niidiga</p>

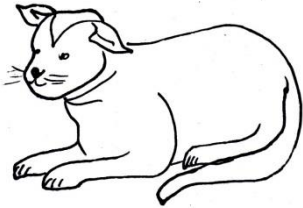
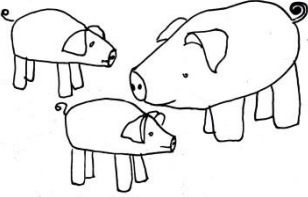
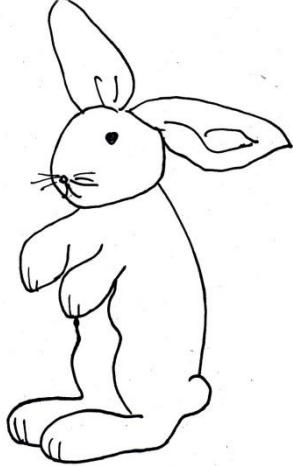
⁴ sametile sarnane riie, mille karvastik on aga pikem ja hõredam.

⁵ madala, tiheda püstkarvastikuga kangas.

⁶ teatud sorti riie, ühelt poolt sile ja teiselt poolt pehme karvaline.

⁷ mõlemalt poolt karvastatud, pehme puuvillane või villane kangas.

	<p>kinnitada. Selliselt paigutatud traat hoiab jalad sirged ja üksteisest soovitud kauguses. Pääkiil tuleb õmmelda nii, et ta algaks juba lõua alt ja lõpeks kukla pääl. Sarvedeks võetakse sile riie, topitakse kõvasti täis, ja õmmeldakse ühes kõrvadega pähe, siis õmmeldakse udar alla, udara ülemisest servast keeratakse niipalju sisse, kuni see soovitava suuruse ja kuju omandab. Saba rullitakse kõvasti kokku, otsast tõmmatakse niidid välja, nii et ta lõpeb pintslit taoliselt. Siis veel silmadeks läikivad nõõbid, suu ja nina õmmelda.“ (Eesti Naine 4/1931, lk 115)</p>
	<p>4. MÄNGUKARU (kahes suuruses) (2tk) „Materjaliks sobib pruun või valge plüüs või flanell. Lõikeosi 48(57), 49(58), 52(61), 54(63) ja 55(64) lõigatakse igaüht kaks. Lõikeosi 50(59), 51(60) ja 56(65) lõigatakse igaüht neli ja lõiget 53(62) lõigatakse ainult üks. Lõikamisel õmbluse jagu juurde lisada. Jalatallad ja peopesad võivad olla kas õhukesest nahast, või siledast riidest. Pääle täistoppimist pannakse jala ülemisse ossa veel papp-ketas. Teine samasugune ketas pannakse kere sisse jala kinnituskohale; need kettad ühendatakse omavahel õige tugeva nõõriga, mis jala kõvasti keha küljes hoiab ja liigendi korralikku liikumist võimaldab. On niiviisi kõik jalad keha külge kinnitatud, siis kinnitatakse samuti ka pea keha külge. Alles nüüd topitakse kere täis ja õmmeldakse seljapääal olev avaus kinni. Silmadeks õmmeldakse läikivad nõõbid, kõrvad õmmeldakse külge ning suu ja nina õmmeldakse musta pärlniidiga, nagu lõikelehel väikesel joonisel näidatud.“ (Eesti Naine 9/1931, lk 279)</p>
	<p>5. LINNUKOER (Pointer) (1tk) „Koer tuleks valmistada paksust pleekimata flanelist. Lõikeosad 1,2 ja 5 tulevad lõigata kaks korda, lõige 3 üks kord ja lõige 4 neli korda. (kõrvad tulevad kahekordsed) Lõikamisel tuleb õmbluse jagu suurema tagavaraga juurde lasta. Soovitav oleks koera kuju täpselt riide pahemale poolele kopeerida ja siis täpselt joont mööda kokku õmmelda. Lõiked tulevad kokku õmmelda nii, nagu väikese joonise märgid näitavad. Et jalad tugevad saaksid tuleks jalgadesse traat panna, mis sangana läheb läbi kere ühest jalast teise; selline traat hoiab jalad üksteisest soovitud kauguses. Kui koer on täis topitud, õmmeldakse kõrvad külge ja saba taha. Silmadeks pannakse harilikud saapanõõbid, suu ja nina õmmeldakse pruuni niidiga. Viimaseks tööks jääb laikude värvimine. Selleks võib tarvitada vees lahustatud pruuni riidevärvi.“ (Taluperenaine 10/1931, lk 273)</p>

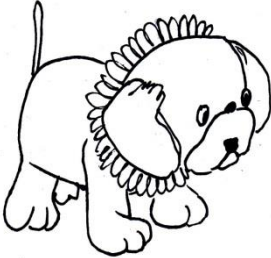
	<p>6. KASS (1tk)</p> <p>„Umbes 13 sm kõrge ja 20 sm pikk. Valmistada flanellist või sametist ja täita vati või kapokiga⁸. Üksikud osad tulevad lõigetel antud numbrite järele kokku seada. Kehaosad ühendatakse kõhualusega ja õmmeldakse kokku, kusjuures pääkiil vahele tuleb. Saba külgeõmblemise kohalt jäetakse keha umbes 5 sm pikkuselt lahti, pööratakse ümber ja topitakse pulga abil hästi täis. Siis õmmeldakse avaus kinni ja saba külge. Suu tikitakse, nõöbid õmmeldakse silmadeks pähe, pika nõelda ja tugeva lõngaga pääst läbi pistes. Kõrvad murtakse ülemist sirget äärt pidi kahekorra, õmmeldakse kokku ja siis kumerat äärt mööda pää külge.“ (Eesti Naine 10/1931, lk 316)</p>
	<p>7. KOLM SEAKEST (3tk)</p> <p>„10,7 ja 6 sm kõrged. Valmistada roosast flanellist ja täita vati või kapokiga. Mõeldud mänguasjadeks vähematele lastele. Üksikud osad tulevad lõigetel antud numbrite järele kokku õmmelda. Mõlema kehaosa ühendamisest tuleb ninaosa vahele õmmelda ja õmblus kõhu alt toppimiseks natuke lahti jätta, hiljem kinni õmmelda ja varspistega katta. Kahekordselt riidest kõrvad tulevad alt krookida ja siis märgitud kohale külge õmmelda. Jalgade külgeõmblemise kohad, suu ja seljajoon tulevad katta villase varspistega. Ninaalus ja jalaääred piirata sämp pistega. Silmadeks mustad nõöbid. Saba punuda villasest lõngast.“ (Eesti Naine 10/1931, lk 316)</p>
	<p>8. ISTUV JÄNES (1tk)</p> <p>„Umbes 30 sm kõrge, plüüšist, liikuva päaga. Toppida vati või kapokiga, pää jaoks tarvitatakse meeleldi enne natuke märga ajalehepaperit, mis annab päale kindlama kuju. Üksikud osad tulevad lõigetel antud numbrite järele kokku seada. Keskmisele pääosale tulevad külgmised osad külge õmmelda, õmmeldakse külgmised sisselõiked kinni ja sellepäale ka alumine õmblus, jättes lahti sisselõigetel kummalegi poolele 3 sm osa. Pärast ümberpööramist õmmeldakse sisse kõrvad, mis on kahekordsed, seestpoolt harilikust villasest riidest. Kõrvaõmbluse külge sissepoole õmmeldakse ringi traat, mille mõlemad otsad kõrva külgeõmblemise kohalt sisse pistetakse ja teise kõrva traadiotstega kokku seotakse. Nüüd topitaks pää kõvasti täis ja tikitakse nina musta ja punase lõngaga. Silmadeks suured mustad nõöbid, mis tugeva lõngaga pika nõela abil pääst läbi pistes teineteisega ühendatakse. Et pää saaks liikuv, pannakse talle sisse ratas tugevast papist. Selle papppratta keskelt surutakse läbi pikk nael, mille pää jääb peatuma papi ja naelapää vahele asetatud väikesele metallplaadikesele. Papp jääb siis pää sisse, kuna pikk nael välja ulatub. Nüüd õmmeldakse pää alt, üle papiääre kinni. Kehaosade juures õmmeldakse sisselõiked kinni ja siis esimesed ja teised kõhuosad külge, kusjuures sabale vahetükk vahele</p>

⁸ troopikapuu *Ceiba* kuprast saadud taimne vill.

	<p>õmmeldakse. Nüüd pööratakse ümber, pannakse kaela kohale papppratas sisse ja pistetakse selle keskelt pääst tulev nael sisse. Naela ots murtakse tangidega konksu. Nüüd topitakse kõigepäält tagumised jalad, milledesse pannakse tugevat traati kaares ühest jalaotsast teiseni. Traadi otsad murtakse konksu. Siis topitakse täis terve keha. Varbad õmmeldakse värvilise lõngaga. Vurrudeks võetakse põrandaharjast harjaseid ja tõmmatakse need nõela abil nina alt läbi.“ (Eesti Naine 10/1931, lk 316)</p>
	<p>9. KARU (1tk)</p> <p>„Karu materjaliks on plüüs, parh⁹ või kodukootud ja veidi vanutatud labane riie, toppimiseks puuvill, kapok, takud või saepuru (viimast tuleb enne toppimist hästi kuivatada). Kere, pää ja jalad õmmeldakse kõik üksikult valmis, mille juures kerel tuleb lahti jätta osa kõhuõmblust, mis õmmeldakse kinni alles pärast täistoppimist. Need üksikud tükid topitakse kõik kõvasti täis, mille juures toeks võiks veel sisse panna puupulga, nii jalgadele kui kerele. Kui jalad ja kere on kõvasti täis topitud ja kere kõhuõmblus kinni õmmeldud, hakatakse ühendama üksikuid osi. Huvitavad on muidugi, kui pää ja jalad on liikuvalt ühendatud. Selleks lõigatakse vastava löike järele papist kettad, kaks tükki igale kinnituskohale. Need kettad tõmmatakse mingi õhema sobivavärvilise riidega üle(nagu nõöbid). Nüüd ühendatakse need kettad isekeskis, nii nagu juuresoleval joonisel näha, s.t. ühest kettast pistetakse kõva nõör- või traatsilmus läbi ja seatakse ta pulgakese ümber keerdu, nii et pulgake jääks riidega ületõmmatud ketta paremale poole. Siis tõmmatakse vabad nõörid või traadiotsad teisest kettast läbi ja köidetakse nad ketta pahemale poole pulgakese ümber kinni, seades neid parajaks, et kettad annaksid liikuda. Nii on kettad paarikaupa valmis ja nüüd õmmeldakse nad vastavatesse kohtadesse (kere ja jala avausse või kere ja kaela avausse) üleloomispistel kõvasti kinni. Silmadeks õmmeldakse pätsule nõöbid, taldadeks ihuvärvi riie või nahatükikesed, varbad ja suu õmmeldakse musta lõngaga.“ (Taluperenaine 11/1931, lk 306)</p>
	<p>10. KOER (1tk)</p> <p>„Kere (kõht ja selg), pää tükid (mõlemad) ja saba lõigata üks tükk, esikäpa tükk kaks korda, kõrvaks 4 tükki. Materjaliks on parh või plüüs, ka nahk või naha initsatsioon. Voldid vastavatesse kohtadesse õmmelda, siis ühendada kõhutükk esikäpa tükkidega, vastavalt märkidele, siis seljatükk külge õmmelda. Saba õmmeldakse isepäinis kokku ja topitakse täis, siis alles ühendatakse kerega. Samuti pää tükkidel voldid sisse õmmelda, siis tükid isekeskis ühendada. Kõrvad on kahekordsest riidest, mis esiti pahemalt poolt kokku õmmeldakse, siis ümber pööratakse ja pää külge õmmeldakse. Kere ja pää topitakse kumbki omaette täis takkudega, puuvillaga või mõne muu</p>

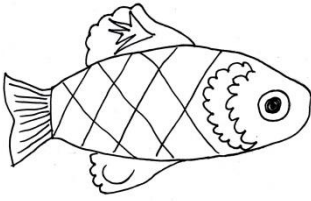
⁹ toimne ühelt poolelt karvastatud puuvillane riie.

	<p>toppimismaterjaliga. Kehal tulevad kõige esmalt täis toppida jalad, viimastele võib toeks pulgakased või traadi sisse pista. Täistopitud pää ja kere ühendatakse kas liikumatult või liikuvalt (vaata Taluperenaine nr 11, lk 306). Nina ja varbad lõngaga õmmelda. Silmaks klaasnööbid. (Taluperenaine 12/1931, lk 339)</p>
	<p>11. KARU (1tk) „36 sm pikk. Karu materjaliks on pruun või valge pikakarvaline plüüs. Päätükid, kere, esi- ja tagakäpa tükid lõigata kõik kahes eksemplaris, keskmine pää tükk ühes eksemplaris, kõrvad neljas eksemplaris, tallad kahes eksemplaris. Pää, kere ja jalad tehakse kõik üksikult valmis, s.t. õmmeldakse kokku ja topitakse takkudega või mõne muu täitematerjaliga täis. Et jalgu ja pääd teha liikuvaks, õmmeldakse vastavatesse kohtadesse papp-kettad. Lähem karu valmistamise kirjeldus ilmus „Taluperenaises“ nr. 11-1931, lk 306.“ (Taluperenaine 2/1932, lk 53)</p>
	<p>12. KOER (1tk) „Koera materjaliks on valge või must plüüs või samet. Külgmised päätükid ühendatakse esmalt keskõmblusega ja õmmeldakse siis alumistele tükkidele külge, millel tuleb enne vastavad voldid sisse õmmelda. Pää päälmine osa hoitakse kergelt koomale ja õmmeldakse küljetükkidele külge ning siis õmmeldakse pää kaelaõmbluseni kokku. Kõrvadeks õmmeldakse kaks musta ja kaks valget plüüsitükikest isekeskis kokku, pööratakse ümber ja õmmeldaks märgi järele must paremaks ja valge vasakuks kõrvaks. Kere tükid (esi- ja tagatükk) õmmeldakse kokku, siis tehakse seljaõmblus. Tagakeha tükkidele õmmeldakse tagumiste jalgade välised tükid külge, esitükil on nad külge lõigatud. Siis õmmeldakse sisetükid esimestele ja tagumistele jalgadele külge, kõhuosa õmmeldakse sisse, üht õmblust lahti jättes. Lõppeks õmmeldakse jalgadele tallad ja koeral saba ning pää külge. Koera toppimisel tehakse kõigepäält jämedast traadist või puupulkadest „luukere“, mis on koerale toeks. Luustiku võib teha ka kahest osast ja siis, kui see koerale on sisse pandud ühendada osad traadiga. Luustikule, eriti jalgadele, mässitakse enne sissepanekut võimalikult paksult täitematerjali ümber, siis jääb hiljemini vähem täita. Sabale pannakse traat sisse, et ta painduks, ja topitakse siis täis. Toppimist takkude, räbalatega jne, alatakse pääst ja jalgadest, siis topitakse kere ja õmmeldakse kõhuõmblus kinni. Nina ja suu õmmeldakse musta villase lõngaga, suule õmmeldakse ka punane joon. Silmadeks on klaasnööbid. Kaelarihm nahast.“ (Taluperenaine 4/1932, lk 122)</p>

	<p>13. KODUJÄNES (1tk)</p> <p>„Kõrgus umbes 18, pikkus 37 sm. Valmistada valgest või roosast flanellist, sametist või plüüšist. Eriti ilus, kui saba jaoks tarvitada valget nahka. Kõrvad vooderdatakse seespoolt valge või lihakarvalise siidiga. Silmadeks punased klaasnööbid. Suu õmmelda lõngaga. Kaela kõita siidipael.“ (Eesti Naine 8/1932, lk 248) (Lõige sama, mis antud tabelis toodud mängujänes nr 2, Taluperenaine 3/1931, lk 76 ning sama jänes oli ka Eesti Naises 1/1928, lk 19)</p>
	<p>14. MOPSIKOERAKE (1tk)</p> <p>„Koera kõrgus ühes päaga 25 sm. Lõigetele tuleb õmbluse osad juurde lisada. Üksikud osad tulevad lõigetel antud numbrite, märkide ja märkuste järele kokku õmmelda. Materjaliks kas hall või ükskõik mis värvi villane flanell, samet või plüüš, nina, rind ja käpad võivad olla valged. Viimaste jaoks lõigatakse siis osad 48 ja 57-61 valgest riidest. Et loom tugevam saaks, võib kõiki osi ühes voodriga juurde lõigata ja kokku õmmelda. Lõike osi 49,50,55,56,57,58,59,60,61 lõigatakse lõigatakse igauht kaks, lõike osa 53(kõrv) lõigatakse neli korda juure. Et kaks korda juurelõigatavad osad vastaksid paremale ja pahemale kehapoolele, tuleb riie lõikamisel kahekorra panna ja nimelt pahemad pooled vastamisi. Kuna kumbki kõrv on kahekordsest riidest, siis lõigatakse see kaks korda kahekordsest riidest juure. Kõigepäält tehakse valmis koera pää. Esimesel pääosal 48 märgitud kiilud tulevad sisse õmmelda, lõikeosa 2 tuleb ühendada lõikeosaga 50. Nii kokkuõmmeldud pääpooled ühendatakse keskõmblusega ja õmmeldakse külge esimene pääosa 48. Nüüd pööratakse pää parempool välja, topitakse kõvasti täis ja modelleeritakse. Toppimiseks võib tarvitada puuvila, kapokki või korgipuru. Kuna hiljem pää liikuvalt tuleb ühendada kehaga, paneme pärast täistoppimist sisse lõike nr 54 järele lõigatud kõvast papist ketta (veel parem plekist), teine samasugune pakketas 64 pannakse pärast kere sisse ja ühendatakse mõlemad traadiga, mille otsad keeratakse aasadeks, et nad papist läbi ei libiseks. Kui pappketas on pandud, surutakse ta kõvast vastu pood ja tõmmatakse kaelaääred krooklõnga abil üle kettaääre. Siis kaetakse kaela avaus nr 51 järele lõigatud riidekettaga. Nina ja suu õmmeldakse musta lõngaga, valmis silmad ostetakse poest. Viimaks kinnitatakse pää külge pahemalt poolt kokku õmmeldud kõrvad, mis ülalt vähe krookida tulevad ning punasest riidest keel. Kere parem ja pahem pool õmmeldakse kumbki omaette kokku. Teise kehaosa 56 külge õmmeldakse valge rinnaosa 57. Siis õmmeldakse esimene kehaosa 55 eesmist jalaõmblust mööda kinni. Jalgadele õmmeldakse valged käpad 58 ja 60 ja samasugused tallad 59 ja 61 külge. Nii kokku õmmeldud kehapooled ühendatakse keskõmbluse läbi. Nüüd pannakse pää alles täistoppimata keha külge. Seks kaetakse kaela avaus kere küljes ümmarguse riidekettaga 63, pannakse selle alla nr 64 järele lõigatud</p>

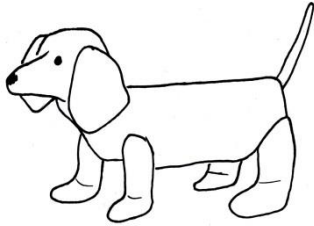
	<p>pappketas, surutakse mõlemate keskkohast pää küljest tulev traat läbi ja murtakse selle ots aasaks. Nüüd alles topitakse keha samasuguse materjaliga nagu päägi kõvasti täis. Ka jalad ühendatakse traadiga: käänatakse ühes otsas aasaks, pistetakse ühte jalga, siis kehast ja viimaks teisest jalast läbi, kuhu jälle traadist aas moodustatakse. Aasasid võib riidega kinni mähkida, et traadi otsad välja ei tungiks ja loomad ära ei lõhuks. Lahtine õmblus õmmeldakse nüüd tihedalt punuspisteil kinni. Jalavarbad õmmeldakse musta lõngaga. Mopsile nii iseloomulikud silmused heegeldatakse või õmmeldakse ümber kaela valgest või hallist villasest lõngast.“ (Eesti Naine 10/1932, lk 312)</p>
	<p>15. FANTASTILINE KOER (1tk) „Materjaliks riie, plüüs või vahariie¹⁰. Kere külgmised osad ühendatakse seljapääle ribaga, samuti otsatükid ees rinna all ja kõhu all, ühe osa õmblusest jätame esialgu lahti täistoppimiseks. Jalgadele tallad alla õmmelda. Esmalt topitakse täis jalad ja pää, tarvitades toppmaterjaliks kapokki või puuvilla, siis topitakse kere täis ja õmmeldakse esmalt lahti jäetud avaus kinni. Saba õmmeldakse toruks, karvadeks pannakse lõngad või lakknaha ribad, samuti kaelapääseteks karvadeks. Nii saba kui ka lakk vastavasse kohta keha külge õmmelda. Silmadeks on klaasnööbid ja kaelas on punane lakkpael.“ (Taluperenaine 12/1932, lk 349)</p>
	<p>16. HANI (1tk) „Hani on tehtud vahariidest, kere koosneb kahest poolest, mis lõigatakse sama lõike järele, jalgadele tuleb lõigata ka seesmised pooled. Esmalt õmmeldakse kokku kõik teist värvi osad: silmad, nokk jne, siis õmmeldakse jalgadele seesmised osad külge ja siis kere tükid- täistoppimiseks avaust jättes. Hane tiib õmmeldakse kinni ainult üht äärtpidi, kuna teine jääb vabaks ja lõigatakse sakiliseks. Täistoppimiseks tarvitatakse kapokki või puuvilla, siis õmmeldakse lahtine osa ka kinni. Vahariie on pestav ja sellepärast väga soovitatav mänguasjade valmistamiseks. Õmblused tehakse üle ääre. Kuid samu asju võib teha ka riidest; jalgadele ja kerele tuleks siis panna traadist „luustik“ sisse.“ (Taluperenaine 12/1932, lk 352)</p>
	<p>17. MÄNGUHOBUNE (1tk) „Umbes 24 sm kõrge. Võib valmistada vahariidest, nahast või villasest riidest. Keha koosneb kahest poolest ja neid ühendavast ribast. Hobune ise tume. Sadul võib olla teisest värvist ja tikitud. Tumedad kõrvad on vooderdatud heledaga. Otsaesiseks tutiks, lakaks ja sabaks on riie ühest äärest ribadeks lõigatud ja tervet äärt pidi hobusele külge õmmeldud.“ (Eesti Naine 12/1932, 374)</p>

¹⁰ vettpidav kangas, mis on ühepoolselt kaetud loodusliku värnitsa või mõne sünteetilise materjali kihiga.

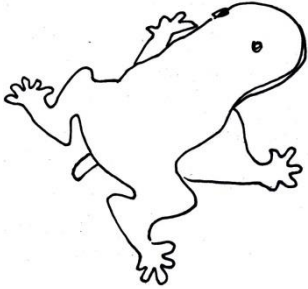
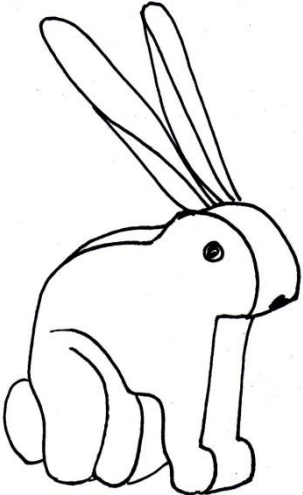
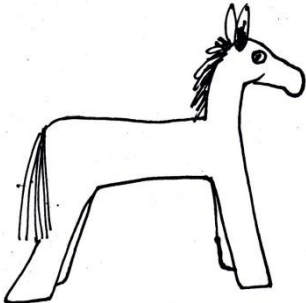
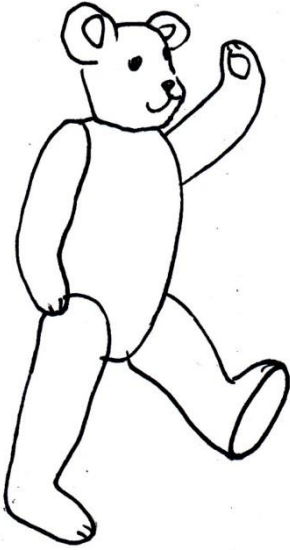
18. MÄNGUKALA (1tk)

„Umbes 24 sm pikk. Kala võib valmistada nahast, vahariidest või ka mõnest paksemast villasest riidest. Vahariidest valmistatuna on ta pestav ja sobib seepärast eriliselt hästi väikelapse mänguasjaks. Kala koosneb kahest poolest ja nendevahelisest ühendavast ribast. Riba külge õmmeldakse oimud. Oimud on kahekordsest riidest. Kala võib näiteks olla kollane, kaunistused sinised, vaheriba sinine, ülemine oim sinine kollase kaunistusega. Õmblused kollased.“ (Eesti Naine 12/1932, 374)

19. TAKSIKOERAKE (1tk)

„Umbes 24 sm kõrge, 41 sm pikk. Päälmine ja alumine pääosa lõigatakse kumbki üks kord, päalmine kehaosa kaks korda mustast riidest. Alumine kehaosa lõigatakse üks kord mustast riidest, kusjuures lõikel märgitud triipude vaheline osa on pruunist, selle pääl ruudud mustast riidest. Esimeste jalgade alumised osad on lõikel märgitud jooneni pruunist, ülemised osad mustast riidest. Tagumised jalad ja saba on terveni mustast. Päälmisele pääosale külgelõigatud kõrvad vooderdatakse pruuni riidega, aga nii, et pääliriide ääred käänduvad lõikel märgitud joone kohalt sissepoole pruuni voodert äärestama. Mõlemad pääpooled õmmeldakse vastavate märkide ja numbrite järele kokku, nii et ainult kaela avaus alt lahti jääb. Siit topitakse pää täis. Kaks kinganööpi õmmeldakse silmadeks, kusjuures tugeva lõnga otsad pää sees kokku sõlmitakse. Suujooned õmmeldakse musta pärlilõngaga läbi vatipistes ja iga pistet kõvasti kinni tõmmates. Sõrmedega vormimise teel antakse pääle ilus kuju. Pikema, suuremapäälise kaela otsa pistetakse lõike järele lõigatud pappiring, selle pääle sama suur viltring ja viimaks plekkiring (kõigil on muidugi keskel augud). Need kettad pistame, naelapää ees, täistopitud kaela avausse ja õmbleme siis kaelaääred ümber kaela kokku. Ülemised kehaosad õmmeldakse päält kokku ja ühendatakse siis alumise kehaosaga, kusjuures jäetakse avaus toppimiseks. Nüüd lükatakse seest kaela kohale papp-, vilt- ja plekkiring, pistetakse riidele märgitud kohalt pääst tulev nael läbi nende ringide ja murtakse tangide abil naela ots hästi ringi lähedalt konksu, nii et pää kindlalt keha külge hoiduks. Jalad õmmeldakse kuni ülemise avauseni kokku, topitakse täis, õmmeldakse musta pärlilõngaga varbad ja kinnitatakse keha külge nagu päägi ketaste ja naelte abil. Siis topitakse keha tugevasti täis ja suletakse peente pistetega avaus. Saba õmmeldakse kokku, topitakse täis ja õmmeldakse keha külge.“ (Eesti Naine 12/1932, lk 374)

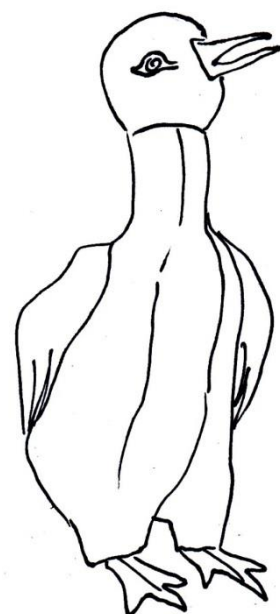
	<p>20. KONN (1tk)</p> <p>„Võib valmistada sametist, kalevist¹¹ või villasest riidest. Keha koosneb kahest poolest. Seljapool on roheline, alumine kreem. Esimesed jalad õmmeldakse täistopitult kõhu külge. Silmi saab osta optikaäridest. Täita odava vatiga. Täitmisel enne täis toppida tagumised jalad.“ (Eesti Naine 2/1933, lk 51)</p>
	<p>21. JÄNES (1tk)</p> <p>„Jänese võib teha flanellist, sametist või koguni vahariidest; kere topitakse kapokiga või puuvillaga. Silmad on nõõpidest. Riidest tehes tuleb kõrvadele traat sisse panna, et need püsti seisaksid.“ (Taluperenaine 3/1933, lk 83)</p>
	<p>22. MÄNGUHOBUNE (1tk)</p> <p>„Osad õmmeldakse nii masinal kokku, et jääb umbes ½ sentimeetri laiune äär, mis sämppestel üle õmmeldakse. Saba ja lakk lõigatakse narmasteks.“ (Eesti Naine 3/1933, lk 85)</p>
	<p>23. SUUR MÄNGUKARU (1tk)</p> <p>„Materjaliks pruun või valge plüüs või flanell. Lõikosi 51,52,54,56,57,58,59,60,62 lõigatakse igaüht 2. Jalakatteid (53) ja kõrva (61) tuleb juure lõigata 4 korda, kuna kumbki kõrv on kahekordne. Lõikeosa 55 tuleb juure lõigata ainult kord. Jalatallad ja peopesad võivad olla kas õhukesest nahast või siledast riidest. Pääle täistoppimist pannakse jala ülemisse ossa papp-ketas. Teine samasugune ketas pannakse kere sisse jala kinnituskohale; need kettad ühendatakse omavahel õige tugeva traadi või nõõriga, mis jala kõvasti keha küljes hoiab ja selle korralikku liikumist võimaldab. Veel parem, kui kettad on plekist, milliseid võib lasta plekksepal lõigata. On niiviisi kõik jalad keha külge kinnitatud, siis kinnitatakse samuti ka pää keha külge. Alles nüüd topitakse keha täis ja õmmeldakse selja päale jäetud avaus kinni. Silmadeks läikivad nõõbid, suu ja nina musta pärllõngaga.“ (Eesti Naine 8/1933, lk 247)</p>

¹¹ Tugevasti vanutatud, labase või toimse sidusega täis- või poolvillane kangas.

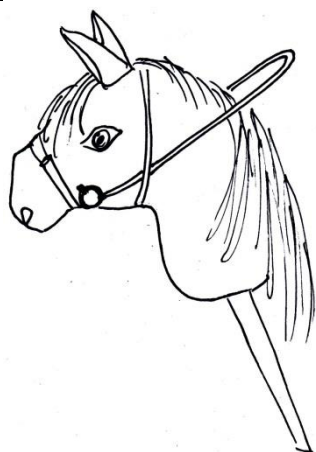
24. MÄNGUORAV (1tk)

„Materjaliks on pruun ja valge samet või flanell. Selg on pruun, kõht ja kõrvade seesmine vooder valge. Silmadeks nõöbid, habemeks harjased, sabaks karusnahk. Sabale tuleb traat sisse panna. Kui pole sobivat karusnahka, võib saba teha ka lõngast, s.t. riidele õmmelda pikad silmused, mis hiljemini lahti lõigatakse.“ (Taluperenaine 11/1933, lk 326)

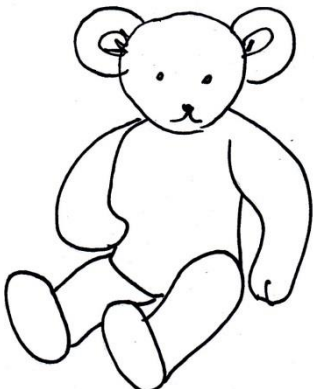
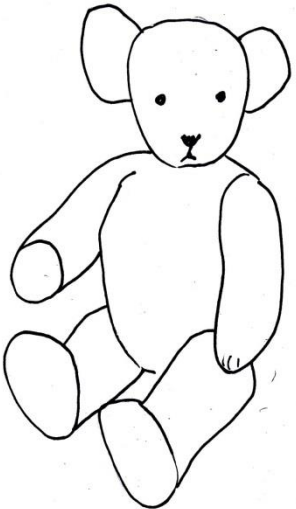
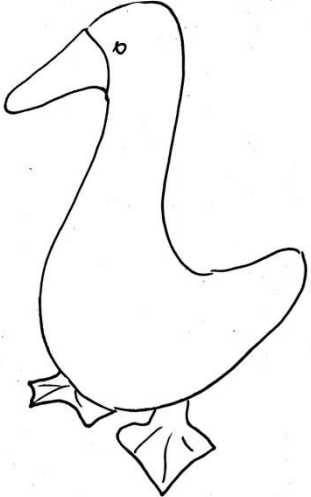
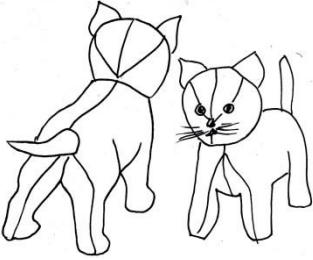
25. MÄNGUPART (1tk)

„Pardi materjaliks on kollane plüüš, jalgadeks ja nokaks punane kalev. Silmad nõöpidest.“ (Taluperenaine 12/1933, lk 366)

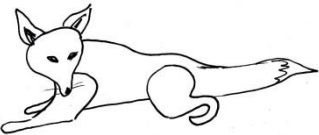
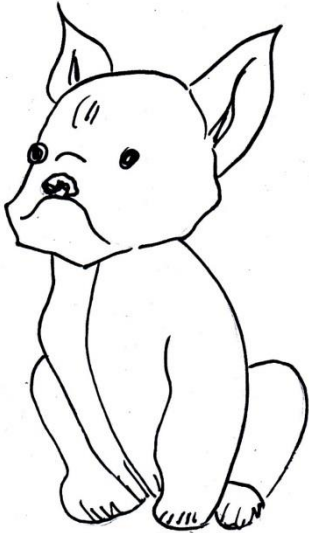
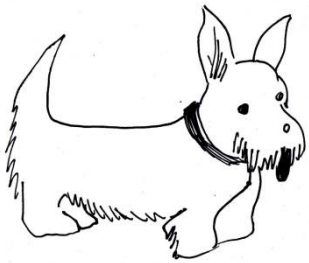

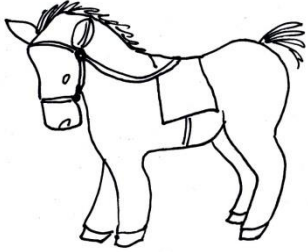
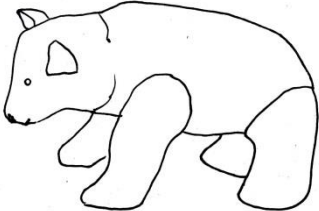
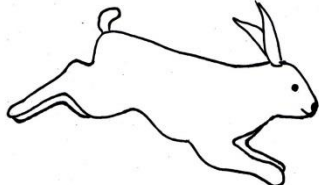
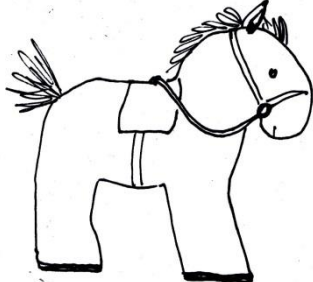
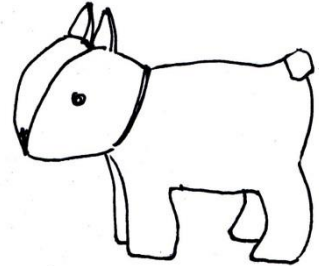
26. HOBUKE (1tk)

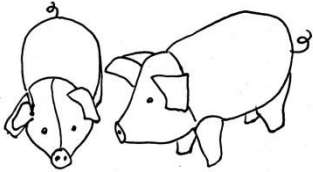
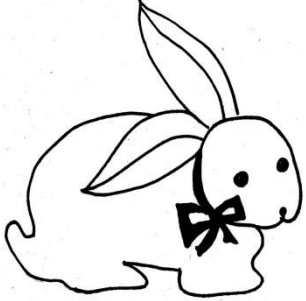
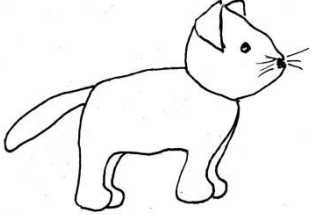
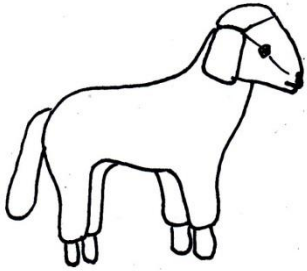
„Hobuke tehakse mantli- või ülikonnariidest, kusjuures võib ära kasutada kantud esemed. Täiteks tarvitatakse takku. Silmad teha kalevist ja vahariidest; valjad vahariidest. Sõõrmed tikkida. Lakk tuleb teha villasest lõngast (umbes 40 sm pikk).“ (Taluperenaine 1/1934, lk 24)

	<p>27. KARU (1tk)</p> <p>„Karu tehakse plüüšist (60 sm. plüüši, 120 sm. lai) või ka villasest riidest või koguni parhist. Lõige on lõikelehel 50 sm. karu jaoks. Pää ja jalad on liikuvad, ühendatud kerega ketaste abil. Nina ja suu on tikitud, silmadeks nõöbid. Pikem valmistamisõpetus ilmus „Taluperen.“ Nr. 11., 1931.“ (Taluperenaine 2/1934, lk 51)</p>
	<p>28. MÄNGUKARU (1tk)</p> <p>„Materjaliks plüüš või flanell. Lõikeosadel on nooltega märgitud riide joon. Jalatallad võivad olla ka õhukesest nahast või siledast riidest. Pääle täistoppimist pannakse jalgade ja käppade ülemisse ossa plekk- või pappketas. Teine samasugune ketas pannakse kera sisse jalgade ja käppade kinnituskohadele. Kettad ühendatakse omavahel tugeva nõöri või traadiga, mis jalad ja käpad kõvasti keha küljes hoiab ja liikumist võimaldab. Samuti kinnitatakse ka täistopitud pää keha külge. Alles siis topitakse kere täis ja õmmeldakse selja pääl olev avaus kinni. Silmadeks õmmeldakse karu silmad, läikivad nõöbid või suured pärlid. Nina, suu ja varbad õmmeldakse jämeda musta pärllõngaga.“ (Eesti Naine 2/1934, 25)</p>
	<p>29. PART (1tk)</p> <p>„Part on umbes 17 sm kõrge. Valmistada ükskõik missugusest riidest. Nokk ja jalad punased. Suletakse enne kahe kehapoole õmblus alates ühendusnumbrist 23 kuni ühendusnumbrini 24, siis õmmeldakse nokk vähem kaarja poolega antud numbrite kohaselt keha külge. Edasi õmmeldakse part alates noka otsast, edasi üle rinna alla ühendusnumber 22-ni kinni. Pööratakse parem pool välja, topitakse kõvasti täis, vormitakse sõrmede vahel ja suletakse siis lahtijäänud õmblus tihedail üleloomispisteil. Jalad õmmeldakse märgitud kohtadele. Villase lõngaga kaetakse varspistel kõik kehaõmblused. Noka ülemine äär ja jalad piiratakse sämpistel. Õmmeldakse silmad, nina ja varbajooned. Jalad kui ka keha peab olema hästi topitud, siis seisab part hästi.“ (Eesti Naine 5/1934, lk 163)</p>
	<p>30. KASS (1tk)</p> <p>„19 sm kõrge ja 33 sm pikk. Kõikidele lõikeosadele õmbluse jaoks juure lisada. Üksikud lõikeosad lõigetel antud numbrite järele kokku õmmelda. Kass valmistatakse plüüšist, sametist, kalevist või flanellist. Kõrvad juure lõigata 4 korda, saba 1 kord, kõik muud osad kaks korda. Osade juures, mida paari kaupa juure lõigatakse, tulevad riidel vastastikku panna kas pahemad või paremad pooled, et</p>

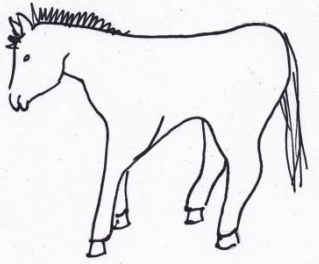
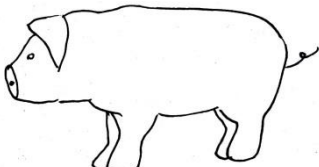
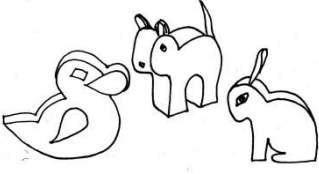

	<p>saaksime kassi parema ja pahema kehapoole jaoks osad, muidu võib juhtuda, et kokku õmblema hakates märkame, et lõiked on ainult ühe poole jaoks.</p> <p>Alustame kassi päaga. Külgmistel pää osadel suletakse kõigepäält koondaja laadiline sisselõige, siis õmmeldakse kummagi poole külge keskmine pää osa (kaares poolega) ja ühendatakse saadud pooled kesk-õmblusega, alates ühendusnumbrist 9 üle 1-he kuni 2-ni. Nüüd pööratakse parem pool välja ja topitakse pää takkude, vati või tükikesteks lõigatud lapikestega täis. Vormitakse sõrmedega, et saada ilusat pääkuju. Õmmeldakse roosa lõngaga nina ja suu, tõmmatakse jõhv vurrudeks nina alt läbi, õmmeldakse ostetud silmad või kinganööbid külge. Silmade õmblemiseks vajatakse pikka nõela, mis peene sidumisnööriga kaelaavausest läbi topitud pää pistetakse, silm nõelale võetakse ja sama teed tagasi pistetakse, nõõri otsa vabalt rippuma jättes. Samuti õmmeldakse teine silm pähe ja seotakse siis nõõri otsad omavahel kõvasti kinni. Kahekordsest riidest kõrvad õmmeldakse pahemalt poolt kahelt sirgelt küljelt kokku, keeratakse ümber ja õmmeldakse käsitsi pää külge märgitud kohale. Kassi kehast tehakse enne kumbki pool eraldi valmis, kusjuures kehaosale antud ühendusnumbrite kohaselt eesmise ja tagumise jala seesmised pooled külge õmmeldakse. Siis ühendatakse mõlemad kehapooled keskmise õmbluse läbi, õmmeldakse kokkuõmblemata saba külge, suletakse eesmine õmblus alates ühendusnumbrist 9 üle 5-e kuni 6-ni. Valmis pää õmmeldakse keha külge, siis õmmeldakse kokku saba ja säält kohe edasi tagumine sabaalune õmblus ühendusnumbrist 10 üle 8 kuni 7-ni. 6 ja 7 vahel jääb õmblus lahti. Pööratakse parem pool välja ja topitakse kõvasti täis. Vormitakse veel sõrmedega suletakse siis lahtijäänud õmblus tihedail üleääripisteil. Käppadele õmmeldakse varbad punase lõngaga.“ (Eesti Naine 5/1934, lk 163)</p>
	<p>31. KAKS MÄNGUKOERA (2tk)</p> <p>„Koerad tehakse kalevist või muust paksemast villasest riidest. Värvilt võivad nad olla ükskõik millised, esmalt õmmeldakse tükid masinaga pahemalt poolt kokku, siis veelkord paremalt, nii et õmblus jääb nõõri-taoline. Täitematerjaliks oleksid kõige paremad peened pakkimislaastud, kuid võiks olla ka merihein või harilik hein (kuid viimased mõlemad pudenevad aja jooksul). Koera nina on õmmeldud musta lõngaga; silmadeks on õmmeldud nõõbid. Ühel koeral on lontis kõrvad, need on külge õmmeldud koos pääõmblusega. Kõrvad on kahekordsest riidest. Teise koera kõrvad paneme külge silma järele. Mõlema koera keretükkide vahel, nii selja pääl kui kõhu all, on 4 ½ sm laiune sirge riba; pikkus võetakse vajaduse järele.“ (Taluperenaine 12/1934, lk 353)</p>

	<p>32. REBANE (1tk)</p> <p>„Ilma sabata umbes 44 sm pikk. Valmistada punakas-pruunist plüüšist. Klaasnööbid (mustad kollaste äärtega) silmadeks. Nina ja suu õmmelda musta lõngaga.“ (Eesti Naine 1/1935, lk 19)</p>
	<p>33. MÄNGUKOER (1tk)</p> <p>„Koera kõrgus umbes 30 sm. Materjaliks flanell, plüüš, samet, pehme villane. Keskmisele pääosale (75) külgmised pääosad (76) külge õmmelda. Pää alumine osa lõigetel antud numbrite kohaselt ülemisest (77), alumisest (79) ja külgmistest lõuaosadest (78) kokku õmmelda, kusjuures ülemist lõuaosa märgitud kohalt üles tuleb hoida. Siis alumine osa ülemisele pääosale külge õmmelda. Kahekordsetele kõrvadele (80) kõvikud vahele panna ja pääle märgitud kohale krookides külge õmmelda. Kehapoolte jaoks ühendada osad 82,83,84. Kummalegi välisele tagumisele jalale (85) külge õmmelda ülemist äärtpidi lisatükid (86). Kummalegi kehapooltele (81) tagumine jalaosa ja saba (87) külge õmmelda. Nüüd ülal kirjeldatult kokku õmmelda seesmistele kehaosadele kummalegi poolele eraldi välised kehaosad külge õmmelda. Mõlemad kehapooled keskmise kõhu, saba- ja seljaõmblusega ühendada, kusjuures kõhuõmblus tähemärgikeste vahelt toppimiseks lahti jäetakse. Ühendada pää ja keha. Kõigepäält pää saepuru või takkudega täis toppida ja pää kuju ilusaks vormida. Siis pika nõela ja peene sidumisnööri abil silmad pähe kinnitada, pistes nõela kummagi silma jaoks läbi saepuru või takkude ja tagasi ning sidudes nööriotsad kõvasti ühte. Toeks eesmistele ja tagumistele jalgadele vastavalt kumeraks murtud traat takkudega üle mähkida ja jalgadesse pista. Pulga abil jalad hästi täis toppida. Siis toppida saba ja keha täis. Vormida. Varbad musta, suu punase lõngaga õmmelda.“ (Eesti Naine 2/1935, lk 54)</p>
	<p>34. MÄNGUKOER (1tk)</p> <p>„Ühendamisnumbrid 89-104. Koera seljakõrgus umbes 23 sm. Võib valmistada nahast, jäljendatud nahast, plüüšist, villasest riidest. Keele jaoks mingi punane riie, habeme, kõhu ja saba jaoks villast lõnga. Kehaosad (58) ühendada ülemise õmblusega. Mõlemale alumisele kõhuosale (59) külge õmmelda seesmised jalapooled (60 ja 61) ja need kehaosade külge. Jalapoolte kokkuõmblemisel ka tallad (62 ja 63) kohe vahele õmmelda. Nüüd mõlemad kehapooled eesmise, alumise ja tagumise õmbluse läbi ühendada, antud numbri kohale saba vahele õmmelda. Kaelaavause kaudu keha täis toppida, vati, kapoki või takkudega. Jalgadesse sisse panna papptallad, mis lõigatud tallalõigete järele, ilma õmblusjao juurdelisamiseta, siis loom seisab paremini. Kaelaavausse panna pappketas, mille üle käänatakse riideääred ja hoitakse üle papi pikkade lõngapistetega</p>

	<p>kinni. Külgmistele pääosadele (65) koondajad õmmelda. Eesmine õmblus sulgeda. Ülemine ja alumine pääosa (66 ja 67) külge õmmelda. Pää täis toppida, samasuguse pappkettaga lõpetada nagu kehapoolset kaelaosa. Kõrvad kahekordsest riidest, kangema vaheriidega, alt volt sisse panna ja päälemärgitud joonte kohale külge õmmelda. Klaaspärlid silmadeks. Silmakulmud villase lõngaga mõne pistega märkida, samuti nina. Pää üleäärepistel keha külge õmmelda, õmblus katta paelaga. Keel kahekordsest riidest külge õmmelda. Habemeks, kõhukarvadeks ja sabale villast lõnga kinnitada.“ (Eesti Naine 5/1935, lk 153)</p>
	<p>35. HOBUNE (1tk) „Tehakse mõnest paksemast riidest; sobib ka omakootud kergelt vanutatud toimne või labane. Kehaosad õmmeldakse kokku, ühtlasi vahele haarates valgest lõngast laka ja saba. Kõhu õmblus jääb esialgu lahti. Kõrvad vooderdatakse ja õmmeldakse külge. Pää topitakse kõige enne, seda vormides, siis keha. Kusjuures jalgadesse tuleb panna traat toeks. Silmaks on must nõõp, sõõrmed on õmmeldud musta lõngaga; sadul ja valjad on tehtud vahariidest.“ (Taluperenaine 1/1936, lk 24)</p>
	<p>36. KARU (1tk) „Karu keha tehakse esmalt lihtsast pesuriidest ja topitakse puuvillaga. Siis kaetakse plüüšiga või tehakse villasest lõngast „karusnahk“ selga. Silmadeks on mustad nõõbid, nina õmmeldakse musta lõngaga.“ (Taluperenaine 1/1936, lk 24)</p>
	<p>37. JÄNES (1tk) „Heegeldatakse või tehakse riidest. Selg on beež või pruun, kõht ja saba valge. Topitakse puuvilla või kapokiga.“ (Taluperenaine 4/1936, lk 113)</p>
	<p>38. HOBUNE (1tk) „Kõik esemed võib heegeldada või teha riidest, valides värvid oma maitse kohaselt. Hobuse saba ja lakk tehakse villasest lõngast.“ (Taluperenaine 12/1936, lk 365)</p>
	<p>39. KOER (1tk) „Kõik esemed võib heegeldada või teha riidest, valides värvid oma maitse kohaselt.“ (Taluperenaine 12/1936, lk 365)</p>

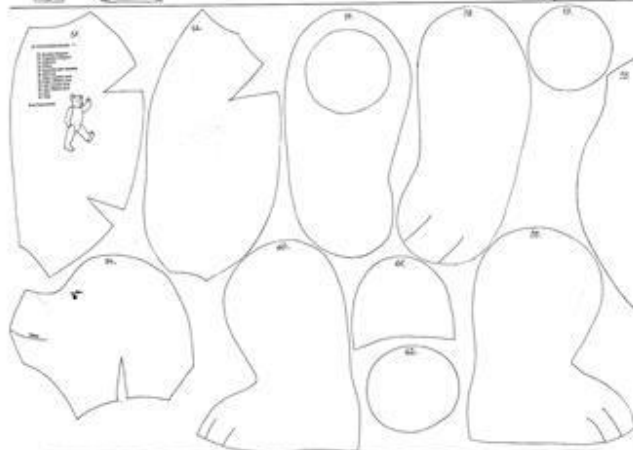
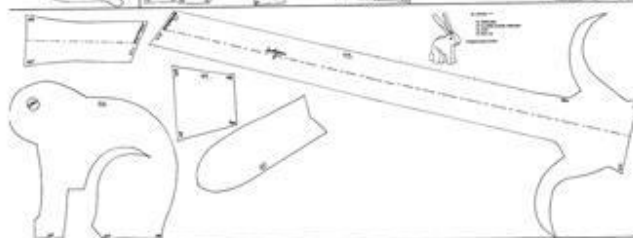
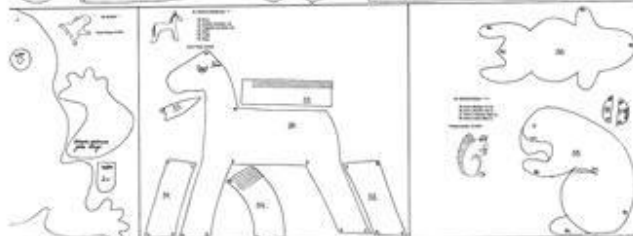
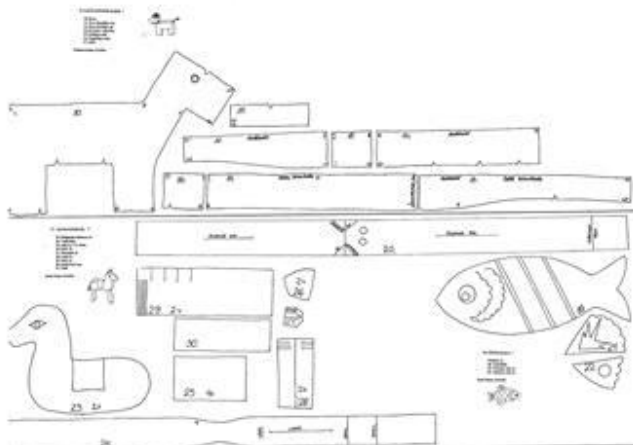
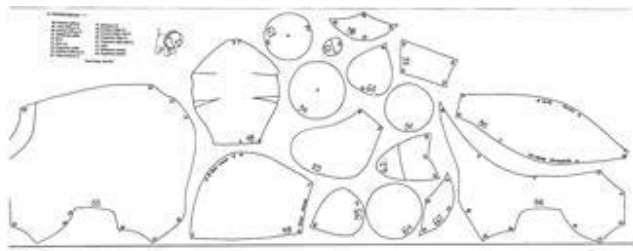
	<p>40. KAKS PÖRSAST (2tk) „Pörsad tehakse valgest või roosast riidest, täidetakse puuvillaga. Kaela köidetakse valge või roosa lõng. Nina (kärss) on tumedam, silmad sinised.“ (Taluperenaine 1/1937, lk 24)</p>
	<p>41. KODUJÄNES (1tk) „Kõrgus 15 sm. Kulub umbes 30 sm 80 sm laiust valget flauši¹² või flanelli, 60 sm 1 sm laiust värvilist siidipaela, kelluke, kaks klaassilma, ruut 15 sm küljemõõduga roosat riiet. Jänese kehatükile lisatükk vahele õmmelda, ülemine õmblus sulgeda, ainult keskele jätta väike avaus toppimiseks. Saba külge õmmelda. Kõrvad vooderdada roosa riidega, märgitud joonte järele kokku panna, pealemärgitud kohale sisselõiked teha ja külge õmmelda. Loom vati või kapokiga täis toppida, õmblus sulgeda. Paari punase pistega suu märkida. Klaassilmad pähe õmmelda. Mõned jõhvikarvad läbi nina tõmmata. Pael kellukesega kaela siduda.“ (Eesti Naine 4/1937, lk 119)</p>
	<p>42. KASS (1tk) „Kassi mõlemal peapoolle suletakse nina juures väike koondaja ja ühendatakse pooled ülemise peaosa abil; suletakse alumine õmblus ja õmmeldakse kahekordsed kõrvad külge. Pea topitakse kõvasti täis ja pannakse ketas hästi tugevast papist sisse. Tahetakse et pea jääks liikuvamaks, siis võetakse kaks ketast, mis keskelt ühendatakse tugeva traadiga. Teine ketas pannakse hiljem keha sisse. Keha peaosale õmmeldakse seesmised käpapooled külge, tallad alla, mõlemad pooled ühendatakse ülalt eest ja tagant, taha paneme saba vahele. Nagu nimetatud, võime kaela kohale pappketta sisse panna, millest peakettast tuleva traadi läbi tõmbame, ja otsa aasaks keerame. Nüüd topitakse keha täis, kusjuures tagumised kui ka esimesed jalad omaette ühendatakse 25 sm pikkuse tugeva traadiga, mille otsad aasadeks keeratud, et nad hiljem riidest välja ei tungiks. Viimasena sulgeme kõhuõmbluse tihedail üleloomispisteil. Suu tikime punase lõngaga, pähe kinnitame silmad. Mõned harjased tõmbame läbi nina.“ (Eesti Naine 7/1937, lk 215)</p>
	<p>43. LAMMAS (1tk) „Lamba kehapooltele õmbleme seesmised pooled külge ja peale esimese osa vahele. Kinnitame kahest osast koosneva kõrva külge, ühendame mõlemad kehapooled, jättes toppimiseks lahti ainult kõhuõmbluse. Nagu kassile, nii pannakse ka lambale mõlematele seesmistele ja tagumistele jalgadele traat sisse, et jalad saaksid tugevamad. Pärast kõhuõmbluse sulgemist õmmeldakse ostetavad silmad külge ja tikitakse suu. Kaela siduda värviline siidpael.“ (Eesti Naine 7/1937, lk 215)</p>

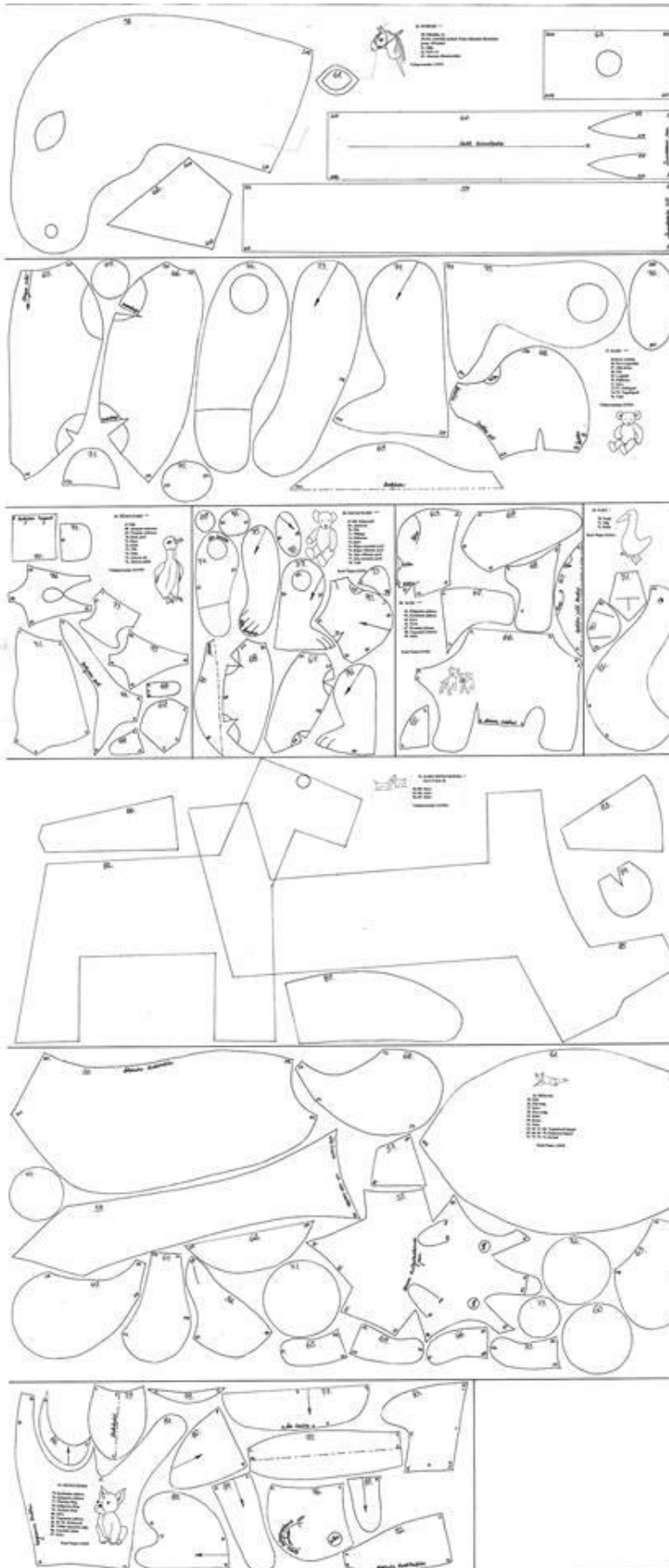
¹² Sama, mis kalev.

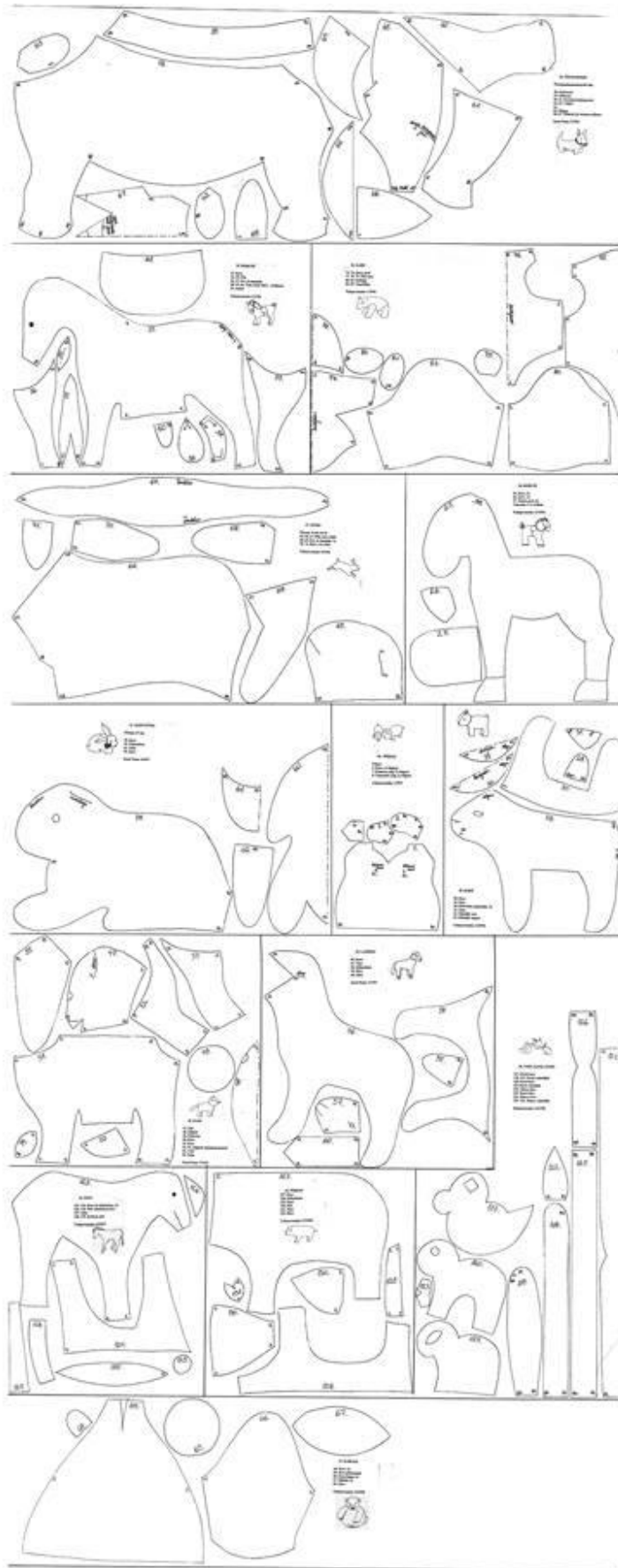
	<p>44. PONI (1tk)</p> <p>„Tehakse mingist paksemast riidest, üksikud tükid ühendatakse omavahel vastavalt märkidele; kõhuõmblusest jäetakse tükike lahti täistoppimiseks. Jalgadele pannakse pulkadest toed sisse. Lakk ja saba tehakse villasest lõngast; lakk pannakse kohe kaelaõmbluse vahele; kabjad on vahariidest. Täistoppimisel tuleb püüda tabada õiget kehavormi.“ (Taluperenaine 12/1937, lk 380)</p>
	<p>45. PÕRSAS (1tk)</p> <p>„Plüüšist, kalevist või sametist. Lõiked lõikelehel. Üksikasjaliku kirjelduse saab tellida toimetusest.“ (Taluperenaine 12/1938, lk 348)</p>
	<p>46. PART, KASS, JÄNES (3tk)</p> <p>„Kõik need väikesed mänguloomad on tehtud värvilisest vahariidest ja on seepärast pestavad. Kokku õmmeldakse väljastpoolt mingi värvilise lõngaga. Vatiga topitakse need loomad täis.“ (Taluperenaine 12/1938, lk 345)</p>
	<p>47. KARUKE (1tk)</p> <p>„Karukese valmistamine on väga lihtne, aga selline mänguasi pakub selle saajale siiski küllalt huvi. Karuke tehakse valgest või värvilisest flanellist, pää on kiiludest kokku õmmeldud kera (1), kõrvad (4) õmmeldakse vastavasse kohtadesse pää külge, silmad on nõopidest ja nina moodustatakse sel teel, et ninarõngas õmmeldakse veidi kõvemini, mistõttu õmblus sisse soonib. Must ninaotsake ja suu tikitakse musta lõngaga. Kere on kleiditaoline (5), pää kinnitatakse traadi abil kere külge (5-6). Kere alumine äär kroogitakse (8) ja varustatakse riidega ületõmmatud kettaga (7). Karukesele teha villasest lõngast tupssaba ja siidpael kaela kõita. Ka käppadele „sõrmed“ lõngaga sisse õmmelda.“ (Taluperenaine 12/1939, lk 336)</p>

**Lisa 6 Valik mänguasjade originaallõikeid ajavahemikust 1931- 1940 ajakirjadest
„Taluperenaine“ ja „Eesti Naine“**

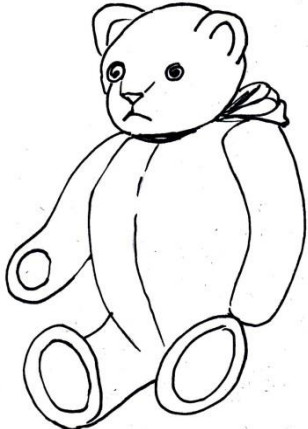

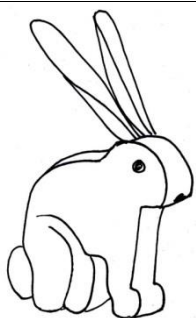

Lisa 7 Tabel 3 Ajavahemikust 1931- 1940 ajakirjadest „Taluperenaine“ ja „Eesti Naine“ leitud mänguasjade võrdlus Tartu Mänguasjamuuseumi foto- ja esemekoguga

<p>2.MÄNGUJÄNES</p> 	<p>PE 868 (20.saj esimestest kümnenditest) Foto: I.Teder</p>
<p>4.MÄNGUKARU</p> 	<p>TMMM FK 400_12 (20.saj algus) (lõigatud foto)</p>
<p>5.LINNUKOER</p> 	<p>TMMM FK 495:57 ALB 3 (1937) (lõigatud foto)</p>
<p>8.ISTUV JÄNES</p>	<p>PE 20 (1930ndad) Foto:I.Teder/ PE1688 Foto:I.Teder</p>

	
<p>9.KARU</p> 	<p>TMMM FK 448_12 (lõigatud foto)</p>
<p>10.KOER</p> 	<p>TMMM 6577 (1938) <i>Foto: Inga Teder</i></p>
<p>19.TAKSIKOERAKE</p> 	<p>TMMM FK 495:6(D) ALB3 (1931-1932) (lõigatud foto)</p>
<p>21.JÄNES</p>	<p>MM lauakalender 2005, avalehe foto (lõigatud foto)</p>

23.MÄNGUKARU

TMMM FK 250_26 (1920- 1930ndad) (lõigatud foto)

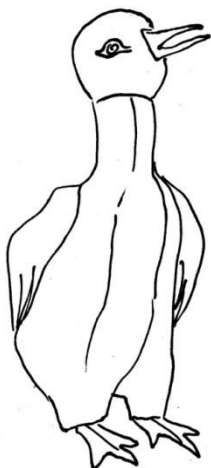
24.MÄNGUORAV

TMMM 7075 Foto: Inga Teder

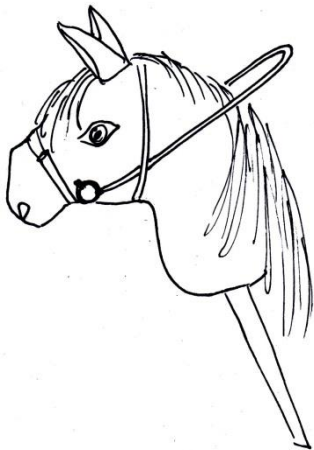

25.MÄNGUPART

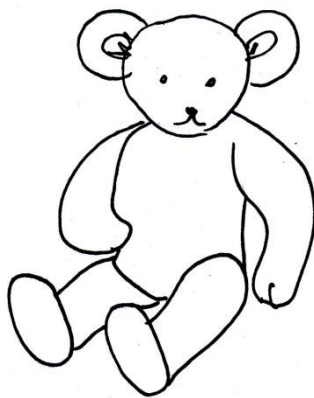
TMMM FK 495:10(D) ALB 3 (1933) (lõigatud)

26.HOBUKE

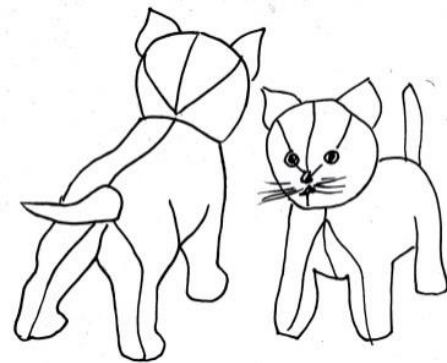
27.KARU

TMMM FK 247_5 (1920- 1930ndad) (lõigatud foto)

30.KASS

TMMM 527_2 (1932) (lõigatud foto)

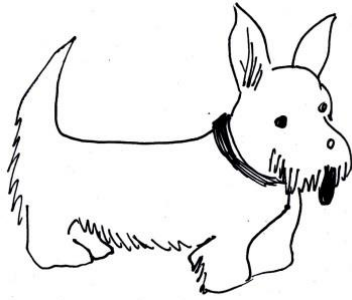
33.MÄNGUKOER

TMMM FK 495:11(D) ALB 3 (1937) (lõigatud foto)

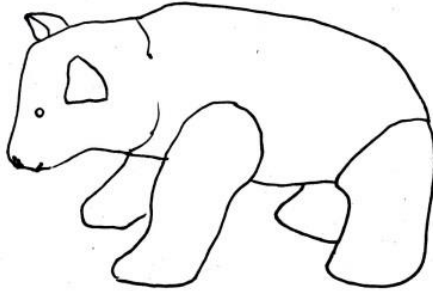
34.MÄNGUKOER

TMMM FK 276 (1937) (lõigatud foto)

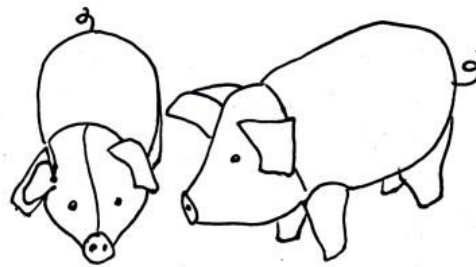
36.KARU

TMMM FK 495:54 ALB 3 (1933) (lõigatud foto)

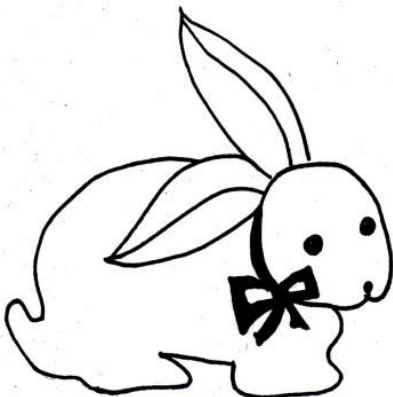
40.KAKS PÕRSAST

TMMM FK 495:10(D) ALB 3 (1933) (lõigatud foto)

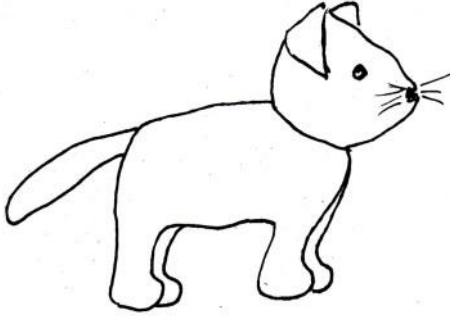

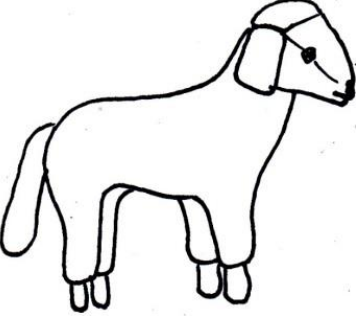

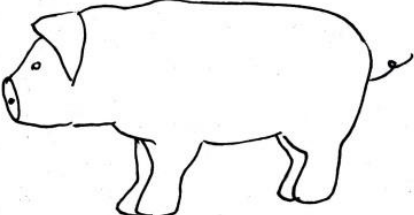

41.KODUJÄNES

vva 11/16 Foto: Inga Teder

	<p>TMMM 756_12 (1930ndad) (lõigatud foto)</p>
<p>42.KASS</p> 	<p>TMMM 3483 (1920- 1930ndad) Foto: Inga Teder</p>
<p>43.LAMMAS</p> 	<p>TMMM FK795:57 ALB 3 (1937) (lõigatud foto)</p>
<p>45.PÕRSAS</p> 	<p>MM lauakalender 2005, detsembrikuu foto/ TMMM FK 527_1 (1931) (lõigatud foto)</p>

TMMM FK 400_12 (20. sajandi algus):

TMMM FK 495:57 TMMM ALB 3 (1937):

TMMM FK 448_12:

TMMM FK495:6(D) TMMM ALB 3 (1931- 1932):

MM lauakalender 2005, avalehe foto (1930):

TMMM FK 250_26 (1920.-1930. aastad):

TMMM FK 495:10(D) TMMM ALB 3 (1933):

TMMM FK 247_5 (1920.-1930. aastad):

TMMM 527_2 (1932):

TMMM FK 495:11(D) TMMM ALB 3 (1937):

TMMM FK 276:

TMMM FK 495:54 TMMM ALB 3 (1933):

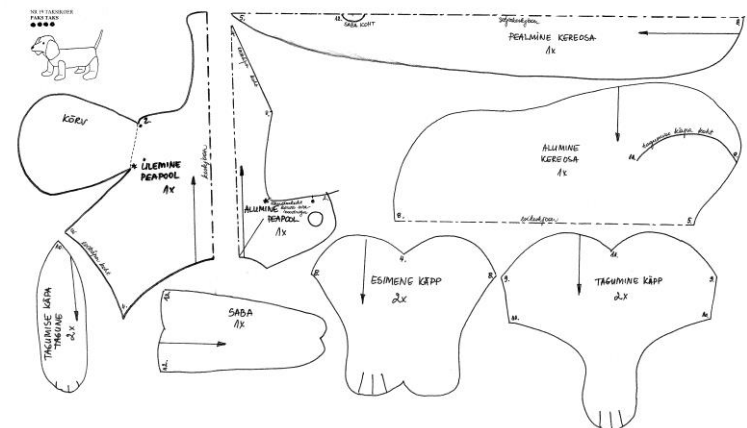
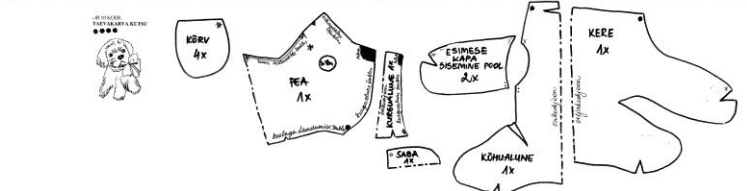
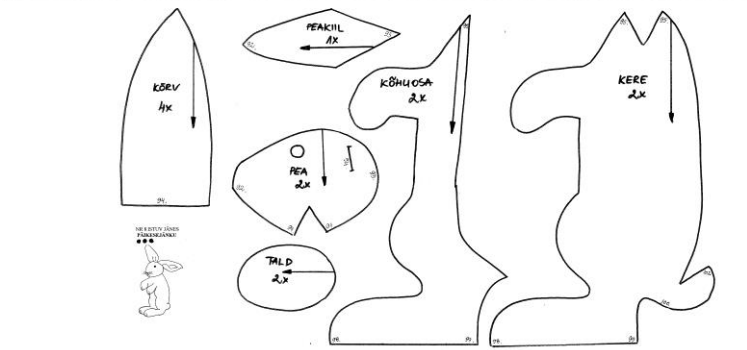
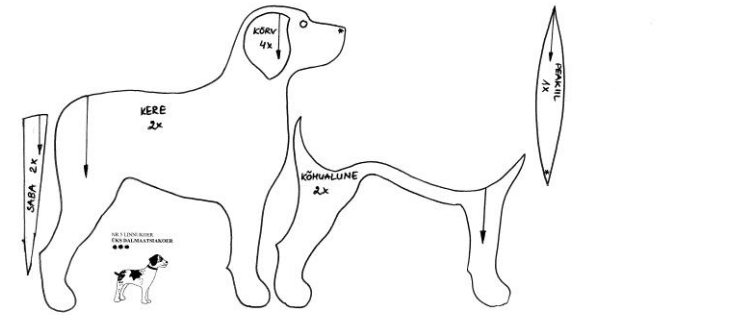
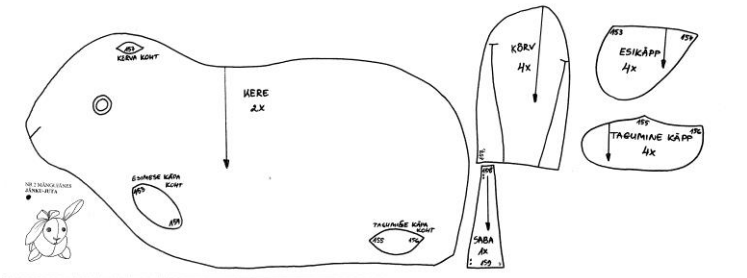
TMMM 756_12 (1930. aastad):

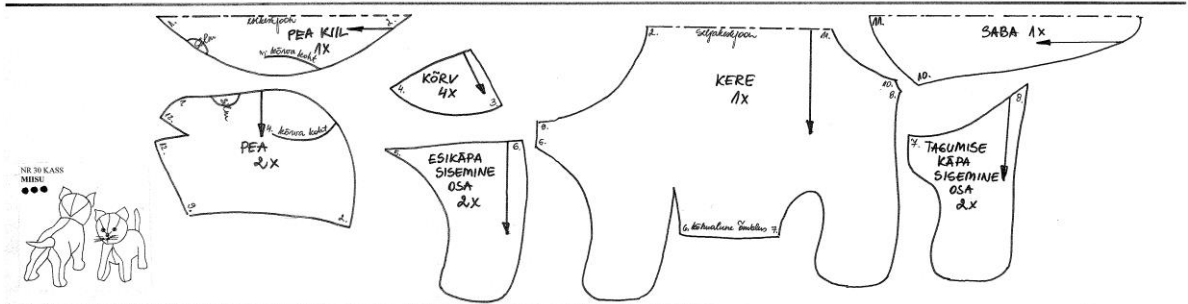
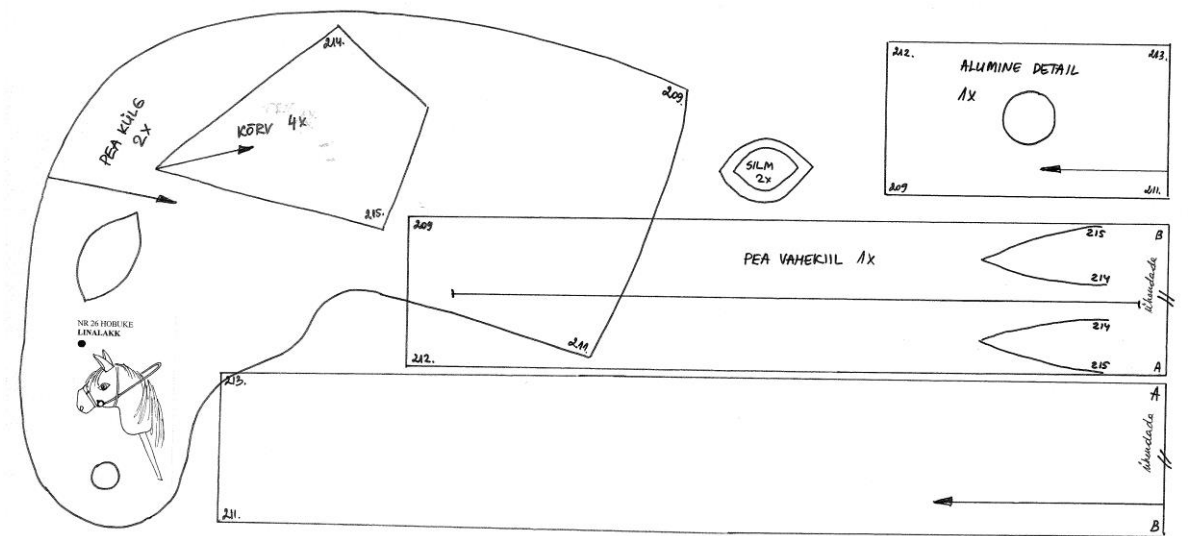
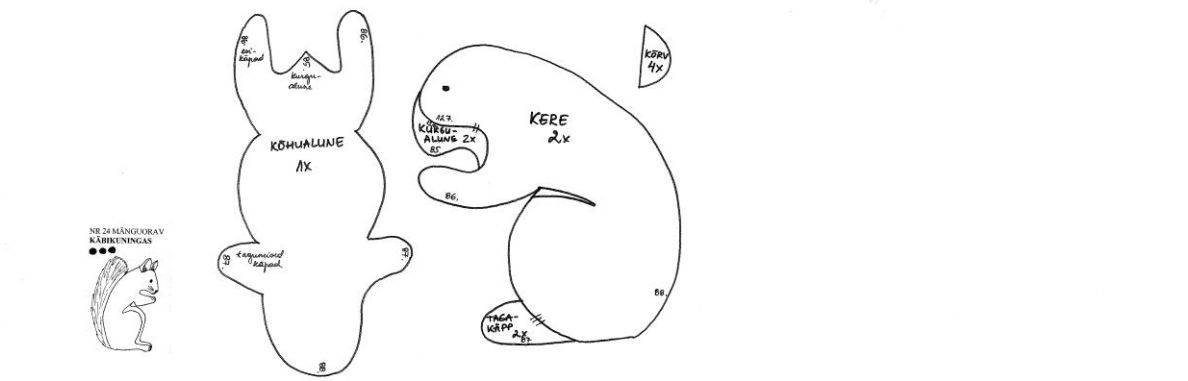
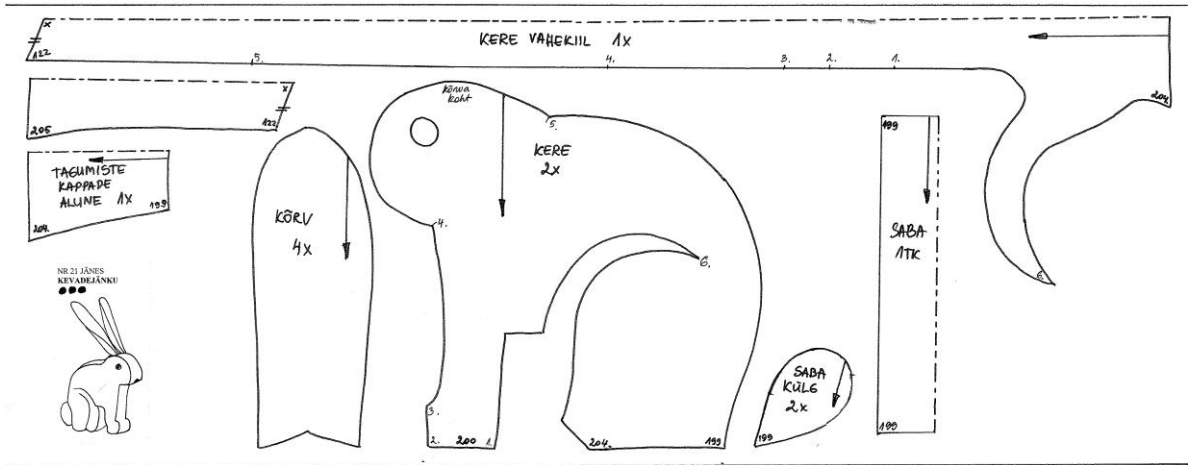

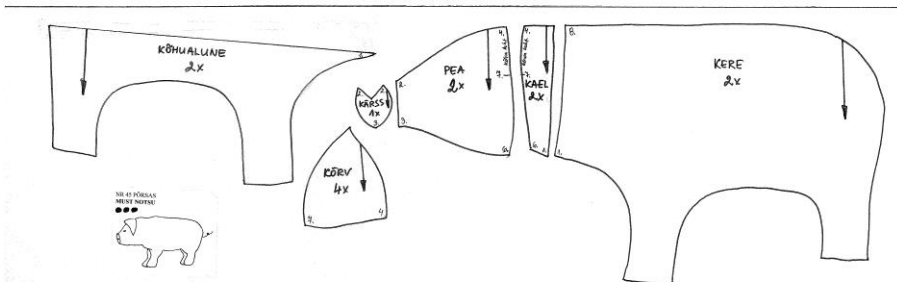
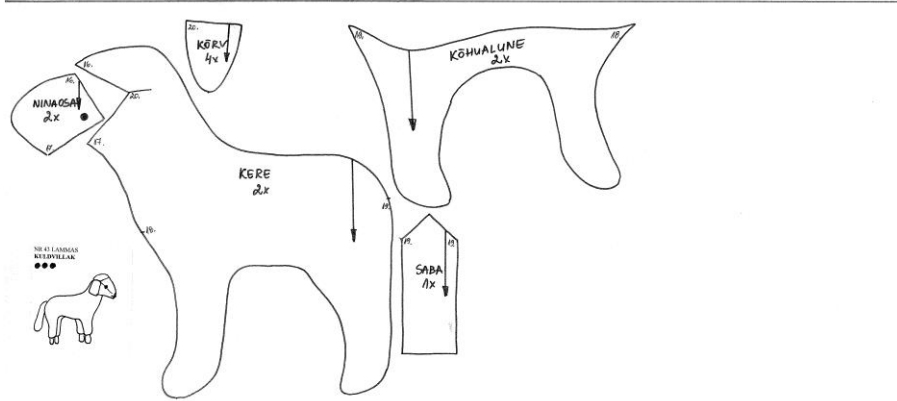
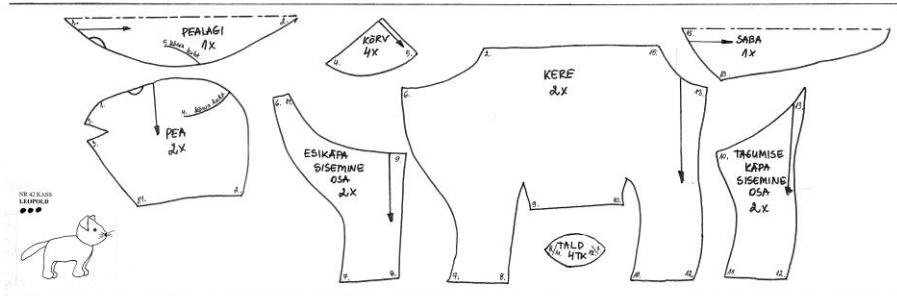
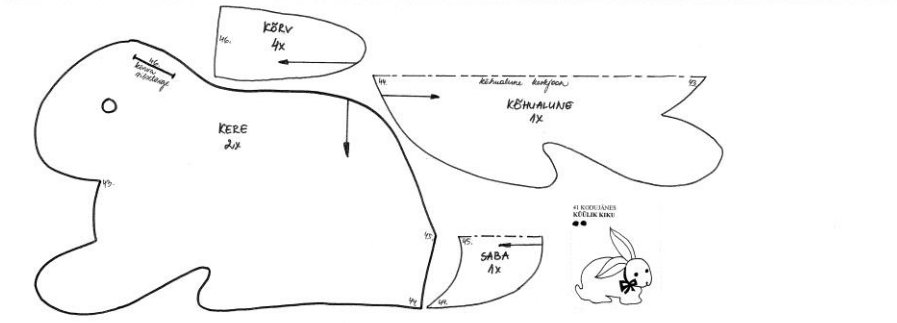
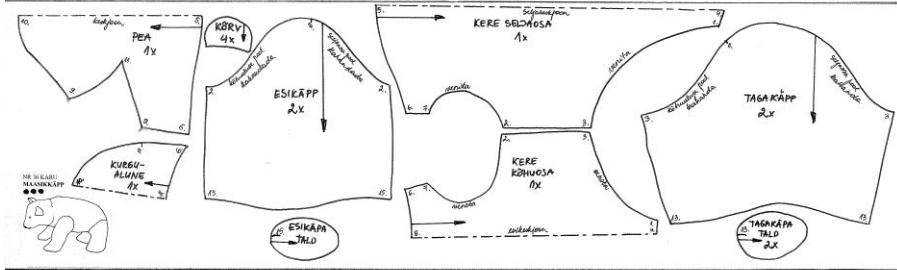
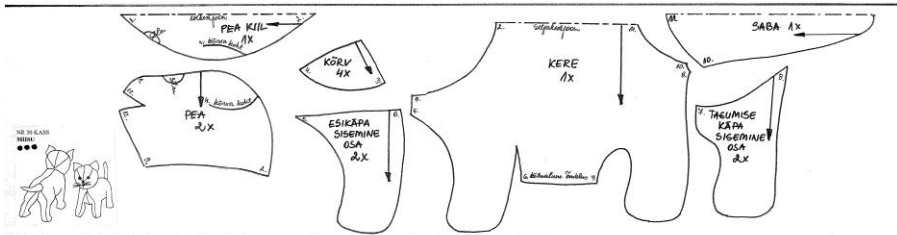
TMMM FK 527_1 (1931):

Lisa 8 Valik kohandatud ja läbiproovitud mänguasjade lõikeid

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Inga Teder,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose,
„KAISULOOMADE KOKKUTULEK. Uurimus Eesti ajakirjades „Taluperenaine“ ja „Eesti Naine“ 1931.-1940. aastatel avaldatud tekstiilsetest mänguasjadest“, mille juhendajad on Kristi Jõeste, MA ja Christi Kütt, MA.
 - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis, **15.05.2016**